

Споменик природе

ПАРК
БУКОВИЧКЕ
БАЊЕ

ПЛАН УПРАВЉАЊА

Споменик природе

Парк
Буковичке Бање

ПЛАН УПРАВЉАЊА

за период од 2013 - 2022. године

Аранђеловац, 2013.

Управљач ЈКП „Зеленило Аранђеловац“:

Милоје Вујановић, В.Д. директора

Координатор за План управљања Споменик природе „Парк Буковичке Бање“ за период 2013 - 2022:

Јасна Новаковић, дипл. инж. Шумарства за пејзажну архитектуру

Теренска истраживања:

Марија Трикић, дипл. инж. пејзажне архитектуре

Јасмина Андоновић, дипл. инж. архитектуре

Братислав Грубач, дипл. биолог

др Душан Мијовић, хидрогеолог

Консултације:

Слађана Красуља, дипл. инж. хортикултуре

Фотографије:

Братислав Грубач, дипл. биолог

Народни музеј Аранђеловац

ЈКП „Зеленило Аранђеловац“

Графчка обрада података:

Завод за заштиту природе Србије

Живко Вукасовић, картограф сарадник

Ђорђе Јовановић, MSc машинства

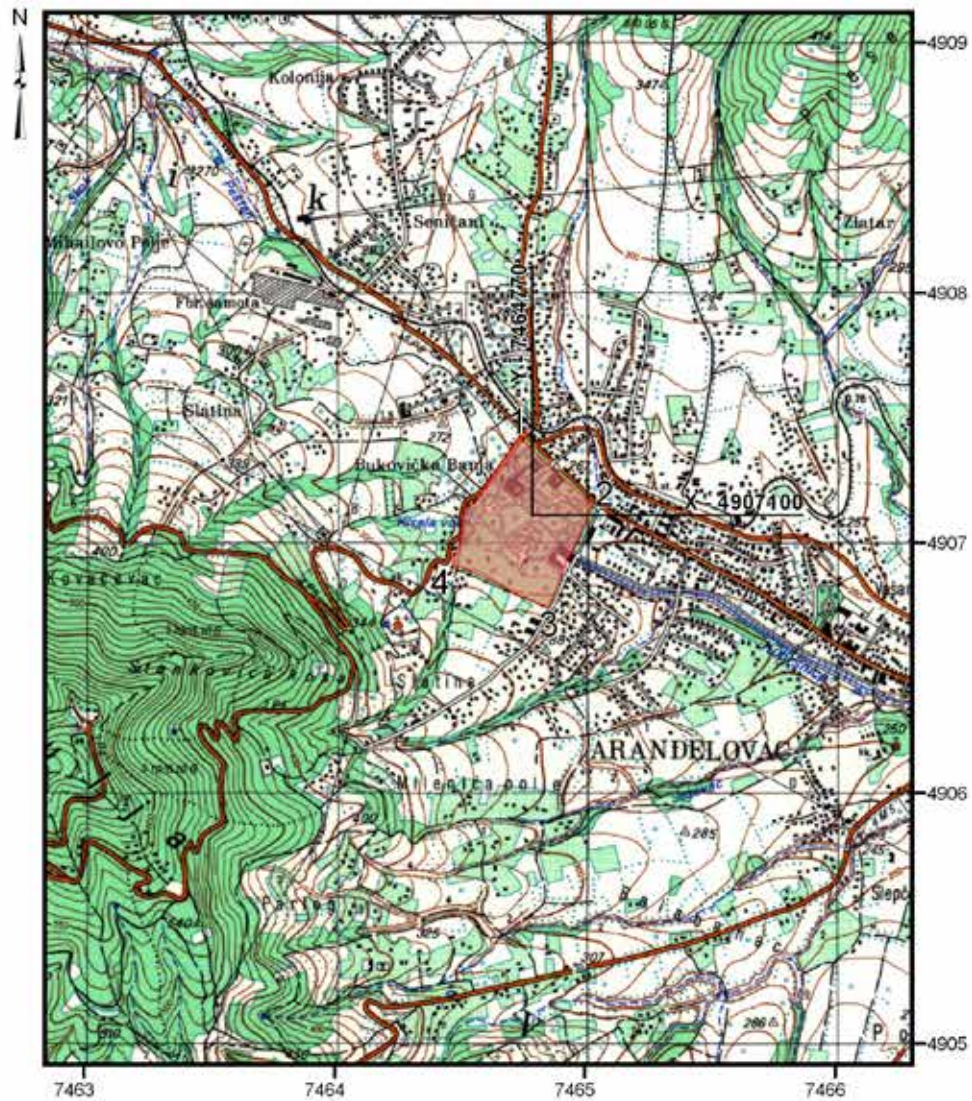

Садржај

1. Приказ главних природних и створених вредности споменика природе „Парк Буковичке Бање”	11
1.1. Вегетацијске и флористичке одлике.....	12
1.2. Фаунистичке одлике	17
1.3. Културно - историјско наслеђе	21
2. Оцена стања животне средине споменика природе „Парк Буковичке Бање”	23
3. Преглед активности, делатности и процеса који претстављају факторе угрожавања споменика природе „Парк Буковичке Бање”.....	25
4. Просторна идентификација планских намена и режима коришћења земљишта	27
5. Дугорочни циљеви заштите, унапређења и могуће перспективе одрживог развоја	30
6. Спровођење циљева и активности Плана управљања са претпостављеном динамиком и начином оцене успешности на површини Парка „Буковичке Бање”.....	34
6.1. Приоритетни циљеви, мере и активности на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности.....	34
6.2. Планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу.....	37
6.3. Циљеви, мере и активности на промоцији вредности заштићеног подручја.....	43
7. Приоритетни задаци научно-истраживачког и образовног рада	45
8. Сарадња са локалним становништвом и другим корисницима непокретности на подручју Споменика природе	46
9. Финансијска средства и друге материјалне претпоставке за извршавање поверених послова у управљању и начин њиховог обезбеђивања.....	49
10. Студијско-истраживачка, програмска, планска и пројектна документација, потребна за спровођење планских активности.....	52
11. Карте Споменика природе „Парк Буковичке Бање”	54

СПОМЕНИК ПРИРОДЕ „ПАРК БУКОВИЧКЕ БАЊЕ”

1 : 25 000

Легенда

 Подручје парка Буковичке Бање

Споменик природе - Парк Буковичке Бање

Основни подаци	
Назив заштићеног подручја	Парк Буковичке Бање
Категорија заштићеног подручја	Заштићено подручје регионалног, односно великог значаја II (друга) категорија
Датум проглашења заштићеног подручја	01.12.2011.
Акт о проглашењу	Уредба Владе - „Службени гласник РС“, бр. 94/11
Површина	21 хектар, 67 ари и 46 m ²
Датум доношења Плана управљања	09.08.2013. бр. 353-02-132/2013-02
Планско раздобље/ревизија плана управљања	10 година / ревизија након 5 година
Информације о управи парка	
Управа	ЈКП „Зеленило Аранђеловац“
Адреса	Венац Слободе 10, 34300 Аранђеловац, Србија
Телефон	034/715-664
Факс	034/715-667
e-mail	office@jkipzelenilo.rs

Цветњаци код фонтане.

Увод

Парк „Буковичке Бање“ на ободу градског језгра Аранђеловца проглашен је Уредбом Владе („Службени гласник РС“, број 94/11) а на основу Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10 и 91/10-исправка) за споменик природе под именом „Парк Буковичке Бање“ и утврђен за заштићено подручје II категорије, односно великог значаја, на површини од 21 хектар, 67 ари и 46 m² и са режимом заштите III степена. Уредбом о проглашењу за управљача је одређено ЈКП „Зеленило Аранђеловац“, са овлашћењима и обавезама из Закона о заштити природе и споменуте уредбе.

Парк Буковичке бање представља један од најстаријих и најочуванијих бањских паркова у Србији. Према просторно-композиционим вредностима и присуству природног и културно-историјског наслеђа заслужује епитет бисера српске вртне уметности XIX века. С обзиром да је настао на контакту аранђеловачке котлине са планином Букуљом, у зони изворишта минералних и термоминералних вода, карактерише га специфичан географски положај и климатске одлике, разноврсност геолошке подлоге, као и јединствен распоред потенцијалне и изворне вегетације. Атрактивности и значају Парка доприносе стари импозантни примерци дендрофлоре, едификатори и пратеће врсте шуме сладуна и цера. Његове особености садржане су и у знаменитости историјских личности које су га формирале, користиле и оставиле будућим генерацијама. У оквиру Парка налази се збирка од 63 скулптуре које су настајале у периоду од 50 година кроз међународну манифестацију Мермер и звуци и представљају културно наслеђе. Са аспекта доказаних микроклиматских и других особености, спада у ред балнеоклиматских лечилишта, као оаза свежине, лепоте и пријатног амбијента. Од значаја за статус заштићеног подручја и начин управљања, па према томе и за израду овог плана управљања су:

1. Уредба о утврђивању подручја Бање „Буковичке Бање“ („Службени гласник РС“, број 21/97), коју је донела Влада на основу Закона о бањама и која обухвата површину од 350 хектара, у оквиру које се у целисти налази и парк као заштићено подручје;
2. Одлука СО Аранђеловац о проглашењу комплекс Буковичке бање за Просторно културно-историјску целину у Аранђеловцу („Општински Службени гласник“, број 1/89), којом је обугваћен, такође, парк у целисти;
3. Генерални план „Аранђеловац 2026“, („Општински Службени гласник“, број 23/10), који је усвојен и по коме простор парка, односно заштићеног споменика природе је одређен као зона бањског парко-јавно грађевинско земљиште.
4. Одлука о изради „Плана детаљне регулације Споменика природе „Парк Буковичке Бање“, коју је донела општина Аранђеловац на иницијативу Управљача.

План управљања припреман је у току 2012. године и у вези његове садржине, која је у основи прописана законом, спроведене су стручне и шире друштвене консултације. Главну стручну основу за израду плана представља Студија заштите Споменика природе Парк Буковичке Бање, урађен од стране Завода за заштиту природе Србије. У вези плана управљања управљач је у складу са законом спровео поступак јавног увида, укључујући и јавну раправу.

План управљања је усвојио и применио два кључна начела управљања заштићеним подручјима: адаптивно и колаборативно управљање. Адаптивно управљање подразумева прилагођавање управљачких метода, инструмената, циљева и задатака животној пракси управљања и као резултат таквог приступа, што је и законом верификовано, подразумева се могућност ревизије овог плана након извесног периода примене, од 3-5 година.

Колаборативно управљања је неопходност заснивања и развијања сарадничког управљања односно укључивања корисника и заинтересованих страна у управљање у различитим формама. Управљач је, први међу осталим заштићеним подручјима у Републици Србији, формирао Савет корисника, који већ функционише и очекујемо да се резултати постојања и рада тог Савета ускоро покажу као веома битан чинилац успешности управљачког процеса и решавања практичних питања очувања и презентације вредности Споменика природе и одрживог мултифункционалног коришћења његовог простора.

Платан на платоу испред Старог Здања.

1. Приказ главних природних и створених вредности споменика природе „Парк Буковичке Бање“

Према административно-територијалној подели, Парк се налази на територији општине Аранђеловац, К.О. Аранђеловац, (Аранђеловац је смештен на простору централне Србије у Шумадијској области), и у власништву је Републике Србије, као државни облик својине.

Природно добро „Парк Буковичке Бање“ обухвата катастарске парцеле: 1934, 1934/1, 1934/2, 1934/3, 1934/4, 3616 и 4968, К.О. Аранђеловац, Аранђеловац. Спољна граница поклапа се са Ул.Мишарска, Ул.Књаза Милоша, Ул.Војводе Путника и дуж оgrade границе са РХ Заводом, (граница са катастарским парцелама 3577, 3578, 3591). На западу подручја граница се одваја од пута и граничи са катастарским парцелама 1854,1855,1856 и 1858.

У складу са одредбом члана 35. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09), успостављен је режим заштите III (трећег) степена на целокупној територији заштићеног подручја. Историјат већине парковских површина у Србији започиње у другој половини XIX и у првим деценијама XX века. Земљиште за подизање „Парка Буковичке Бање“ купљено је 1849. године, када су обележене прве стазе, засађено дрвеће, уређен извор и купатило Талпара. Подизању парка у данашњем смислу те речи приступило се 1856. године, када су просечене стазе, образовани дрвореди дуж њих и око дрвених станова за посетиоце, формирано травњаци, цветњаци и уређено топло купатило „Ђулара“. Парк је уређен по идејном решењу Косте Шрегловића, пројектанта објекта „Старо Здање“. Према овом пројекту, уређење је у „француском стилу“, а са зградом новоподигнутог „Здања“ чини једну целину. Седмдесетих година XIX века, за време владавине Кнеза Михаила Обреновића, „Буковичке Бање“, постаје једно од најбоље уређених балнеотуристичких насеља.

Простор планиран за заштиту представља парковски предео, односно станиште у урбаном ткиву, које је значајно за унапређење квалитета живљења и обнављање врста. Парк Буковичке бање представља јединствену целину, у којој доминира уређен парковски простор и део означен као парк шума.

На контакту простране котлине са планином, на североисточном подножју а у изворишту реке Кубршнице поникла је Буковичке Бање. Споменик природе»Парк Буковичке Бање« заузима положај на 260-280 метара надморске висине. Геолошку грађу чине седименти и стене који су настајали током мезозоика и кенозоика, а као доминантни се могу сматрати миоценски седименти.

Појава минералних вода и многобројних извора, упућују на постојање јединствене издани минералних вода везаних за контакт масива Букуље и неогених седименти.

Међу њима, најпознатији су извори који се користе већ дуже од 150 година и налазе се на подручју Буковичке бање. Према типу хемизма то су калцијумско натријумске – хлоридно хидрокарбонатне, угљено-киселе воде, чија минерализација износи 3100 mg/l. Према температури све минералне појаве деле се у две групе: хладни извори T 12-14°C и топли извори чија температура варира од 25 до 27°C. Цео простор бање прекривен је посебном разводном мрежом за минералне воде која је у новије време реконструисана.

Клима Буковичке бање, Аранђеловца и околине, може се сврстати у прелазну, између источне континенталне и влажније висинске климе, са благим прелазима из једног у друго годишње доба.

Основни подаци који карактеришу климу овог подручја, изражени у средњим вредностима за период од десет година, су следећи:

• средња годишња температура	11,2 °C
• максимална температура	40,2 °C
• минимална температура	-20,5 °C
• средња температура за V, VI, VII, VIII месец	19,3 °C
• средња годишња релативна влажност ваздуха	73,5 %
• средња релативна влажност V-VII месеца	67,5 mm
• средња годишња апсолутна влажност	239,5 mm
• апсолутна влажност летњих месеци	291,6 mm

Педолошке карактеристике су последица геолошког састава, вегетације, климатских прилика и др. чинилаца. Педолошки састав је разноврстан колико и матични супстрат, те је заступљена велика разноврсност типова земљишта на релативно малом простору. Важнији типови земљишта су: гајњача у лесивирању, смеђе кисело земљиште на пешчару, параподзол (псеудоглеј), смеђе скелетоидно и кисело земљиште на граниту.

1.1. Вегетацијске и флористичке одлике

Анализом дендрофлоре Парка Буковичке Бање, установљен је биолошки спектар, који је представљен кроз следеће три категоризације:

1. према пореклу
2. према систематској припадности
3. према животном облику.

Према **пореклу**, од 150 врста заступљене су (без 41 унутарврсног таксона и хибрида):

Аутохтоне:	39 врста;
Алохтоне:	19 врста;
Егзоте (грч. eksotikos-стран):	51 врста.

У Парку Буковичке Бање процентуално су најзаступљеније алохтоне врсте и егзоте. Међутим, висок је проценат аутохтоних врста. Овај проценат се нарочито односи на простор парк-шуме Звездара, у којој се налазе остаци некадашње аутохтоне вегетације.

Према **систематској припадности**:

Лишћарске (Angiospermae):	109 врста;
Четинарске (Gymnospermae):	19 врста;
Зимзелене:	22 врсте.

Према **животном облику**:

Дрво (arbor):	99 врста;
Жбун (frutex):	5 врста.

У комплексу Парка, најзаступљенији родови (према броју врста) су:

1. Acer - 10;
2. Fraxinus - 7;
3. Prunus - 6;
4. Quercus – 6, следе
5. Ulmus, Picea, Juniperus, Berberis, Spiraea са 5 врста, затим
6. Populus, Pinus, Abies и Cornus са 5 врста, итд.

У следећем прилогу, налази се табеларни приказ, „Спецификација врста у Парку Буковичке Бање“.

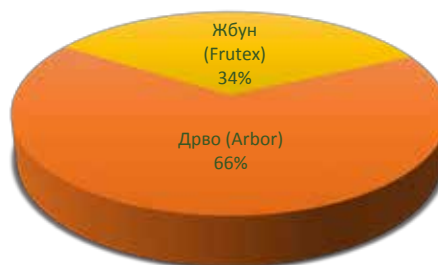
Према пореклу

Према систематској припадности

Према животном облику

Спецификација врста у парку Буковичке Бање

	Ботаничко име	Описао	Домаћи назив
1	<i>Abies alba</i>	Miller	обична јела
2	<i>Abies concolor</i>	(Gordon) Engelman	дугоигличава јела
3	<i>Abies nordmanniana</i>	(Steven) Spach	кавказска јела
4	<i>Abies pinsapo</i>	Boissier	шпанска јела
5	<i>Acer campestre</i>	Linne	пољски јавор, клен
6	<i>Acer ginnala</i>	Maxim.	приречни јавор
7	<i>Acer negundo</i>	Linne	пајавац, јасенолисни јавор
8	<i>Acer negundo 'Aurea'</i>	Spaeth.	јасенолики јавор, форма
9	<i>Acer negundo 'Albovariagata'</i>	Hort.	јасенолики јавор, форма
10	<i>Acer platanoides</i>	Linne	млеч
11	<i>Acer pseudoplatanus</i>	Linne	горски јавор
12	<i>Acer pseudoplatanus 'Atropurpureum'</i>	Spaeth	
13	<i>Acer saccharinum</i>	Linne	сребрнолисни јавор
14	<i>Acer tataricum</i>	Linne	жешља
15	<i>Aesculus hippocastanum</i>	Linne	кестен дивљи
16	<i>Aesculus x carnea</i>	Hayne	црвени дивљи кестен
17	<i>Ailanthus altissima</i>	(Miller) Swartz	кисело дрво
18	<i>Amorpha fruticosa</i>	Linne	багренац
19	<i>Berberis gagnepainii</i>	Schneider	жутика, шимширика
20	<i>Berberis thunbergii</i>	De Candolle	тхунбергова жутика
21	<i>Berberis thunbergii 'Atropurpurea'</i>	DC.	берберис, форма црвеног листа
22	<i>Berberis vulgaris 'Atropurpurea'</i>	L.	берберис, форма црвеног листа
23	<i>Berberis julianae</i>	Schneider	јулијанина жутика
24	<i>Betula alba</i>	Linne	бреза
25	<i>Buxus sempervirens</i>	Linne	шимшир, зеленика
26	<i>Carpinus betulus</i>	Linne	граб обични
27	<i>Catalpa bignonioides</i>	Walter	обична каталпа, цигараш
28	<i>Cedrus atlantica</i>	(Endlicher) Manetti ex Carriere	атласки кедар
29	<i>Cedrus libani</i>	Loud.	либански кедар
30	<i>Cedrus deodara</i>	Lawson	хималајски кедар
31	<i>Celtis occidentalis</i>	Linne	америчка кошћела, црвена
32	<i>Cerasus serrulata Sokolov 'Kiku-Shidare Sakura'</i>	Hort	
33	<i>Cerasus serrulata Sokolov 'Kanzan'</i>	Hort	
34	<i>Cercis siliquastrum</i>	Linne	јудино дрво
35	<i>Chamaecyparis lawsoniana</i>	(A.Murray) Parlatore	лавсонов чемпрес

	Ботаничко име	Описао	Домаћи назив
36	<i>Cornus alba</i>	Linne	бели дрен
37	<i>Cornus alba L. f. sibirica</i>	(Loud.) A.Kolesn.Њ	Сибирски бели дрен
38	<i>Cornus mas</i>	Linne	дрен
39	<i>Cornus sanguinea</i>	Linne	свиб
40	<i>Corylus colurna</i>	Linne	мечја леска
41	<i>Corylus maxima 'Atropurpurea'</i>	Mill.	цариградска леска, црвени лист
42	<i>Cotoneaster horizontalis</i>	Decaisne	хоризонтална мушмулица
43	<i>Crataegus oxyacantha 'Rubra plena'</i>	Hort.	
44	<i>Cryptomeria japonica</i>	(L.f.) D. Don	јапанска криптомерија
45	<i>Deutzia crenata</i>	Sieb. & Zucc.	деуција
46	<i>Deutzia crenata 'Plena'</i>	Hort.	
47	<i>Elaeagnus angustifolia</i>	Linne	дафина, игда
48	<i>Euonymus japonicus</i>	Thunberg	јапанска курика
49	<i>Euonymus verrucosa</i>	Scop.	брадавичава курика
50	<i>Fagus moesiaca</i>	(Domin, Maly) Czeczott.	мезијска буква
51	<i>Forsythia suspensa</i>	(Thunb.)Vahl.	кинеска форзиција
52	<i>Fraxinus americana</i>	L.	амерички јасен
53	<i>Fraxinus angustifolia</i>	Vahl.	пољски, лучки јасен
54	<i>Fraxinus excelsior 'Pendula'</i>	Ait.	
55	<i>Fraxinus excelsior</i>	Linne	бели јасен
56	<i>Fraxinus excelsior 'Globosa'</i>	Hort	
57	<i>Fraxinus ornus</i>	Linne	црни јасен
58	<i>Fraxinus pennsylvanica</i>	Marshall	пенсилвански длакави јасен
59	<i>Ginkgo biloba</i>	Linne	гинко
60	<i>Gleditsia triacanthos</i>	Linne	гледичија, трновац
61	<i>Gleditsia triacanthos L. f. inermis</i>	Willd.	трновац, форма без трнова
62	<i>Gymnocladus dioicus</i>	(Linne) Koch	гвоздено дрво
63	<i>Hibiscus syriacus</i>	Linne	сиријска ружа
64	<i>Juglans regia</i>	Linne	обични орах
65	<i>Juniperus chinensis 'Hetzii'</i>		
66	<i>Juniperus horizontalis</i>	Moench	пузава боровица
67	<i>Juniperus sabina</i>	Linne	планинска сомина
68	<i>Juniperus sabina L. 'Tamariscifolia'</i>	Ait.	
69	<i>Juniperus chinensis 'Pfitzeriana'</i>	Spaeth.	кинеска боровица
70	<i>Koelreuteria paniculata</i>	Laxmann	келреутерија
71	<i>Larix decidua</i>	Miller	европски ариш
72	<i>Libocedrus decurrens</i>	Torr.	либокедар
73	<i>Ligustrum ovalifolium</i>	Hassk.	јајолисна калина
74	<i>Ligustrum vulgare</i>	Linne	обична калина, зимолез
75	<i>Liquidambar styraciflua</i>	Linne	ликвидамбар, амбар

	Ботаничко име	Описао	Домаћи назив
76	<i>Liriodendron tulipifera</i>	Linne	лириодендрон
77	<i>Lonicera x purpusii</i>	Rehid.	
78	<i>Lonicera tatarica</i>	Linne	татарско пасје грожђе
79	<i>Magnolia x soulangeana</i>	Soul. Bod.	магнолија
80	<i>Maclura aurantiaca</i>	Nuttall	маклура
81	<i>Mahonia aquifolium</i>	(Pursh) Nuttall	махонија
82	<i>Malus floribunda</i>	Siebold ex Van Houtte	јапанска јабука
83	<i>Malus floribunda Van Houtte 'John Downie'</i>	Hort.	
84	<i>Malus silvestris</i>	L.Mill.	дивља јабука
85	<i>Morus alba</i>	Linne	бели дуд
86	<i>Morus alba 'Pendula'</i>	Dipp.	бели дуд, форма жалосна
87	<i>Paulownia tomentosa</i>	(Thunberg) Steudel	пауловнија, адамово дрво
88	<i>Philadelphus coronarius</i>	Linne	пајасмин, "јасмин"
89	<i>Philadelphus microphyllus</i>	Gray.	
90	<i>Picea abies</i>	(Linne) Karsten	обична смрча
91	<i>Picea abies 'Viminalis'</i>	(Casp.)Beissn.	
92	<i>Picea pungens</i>	Engelman	бодљикава, глава смрча
93	<i>Picea pungens 'Glauca'</i>	Beiss.	
94	<i>Picea pungens 'Kosteriana'</i>	Henry	
95	<i>Pinus nigra</i>	Arnold	црни бор
96	<i>Pinus nigra Arnold ssp. pallasiana</i>	(Lamb.)Holmb.	кримски бор
97	<i>Pinus silvestris</i>	Linne	обични (бели) бор
98	<i>Pinus strobus</i>	Linne	вајмутов бор
99	<i>Platanus x acerifolia</i>	(Aiton) Willdenow	јаворолисни платан
100	<i>Populus x euroamericana</i>	(Dode) Guinier	евроамеричка црна топола
101	<i>Populus x euroamericana 'Robusta'</i>	(Dode) Guinier	робусна црна топола
102	<i>Populus nigra var. pyramidalis</i>	Spach	јаблан
103	<i>Populus tremula</i>	Linne	јасика, трепетљика
104	<i>Prunus avium</i>	Linne	дивља трешња
105	<i>Prunus cerasifera</i>	Ehrh.	џанарика
106	<i>Prunus cerasus</i>	L.	вишња
107	<i>Prunus cerasifera Ehrh. 'Atropurpurea'</i>	Jaeg.	црвенолисна шљива
108	<i>Prunus laurocerasus var. serbica</i>	Pančić	зелениче
109	<i>Prunus serotina</i>	Ehrh. Agardh.	касна сремза
110	<i>Pseudotsuga menziesii</i>	(Mirbel) Franco	обична америчка дуглазија
111	<i>Pyracantha coccinea</i>	M.J.Roem.	пираканта
112	<i>Pyrus pyraister</i>	Borkh.	дивља крушка

	Ботаничко име	Описао	Домаћи назив
113	<i>Quercus borealis var. maxima</i>	Sarg.	
114	<i>Quercus cerris</i>	Linne	цер
115	<i>Quercus conferta</i>	Kit. ex Schult.	сладун, крупна граница
116	<i>Quercus polycarpa</i>	Schur.	трансилванијски китњак
117	<i>Quercus robur</i>	Linne	лужњак
118	<i>Quercus virgiliana</i>	Ten.	крупнолисни медунац
119	<i>Ribes rubrum</i>	L.	рибизла
120	<i>Rhus typhina</i>	Linne	кисели руј
121	<i>Robinia pseudoacacia</i>	Linne	багрем
122	<i>Salix alba var. vitelina f. pendula</i>	Lasch.	жалосна жута врба
123	<i>Salix matsudana Koidz. 'Tortuosa'</i>		змијолика врба
124	<i>Sambucus nigra</i>	Linne	црна зова
125	<i>Sequoiadendron giganteum</i>	(Lindl.) Buchh.	големи мамутовац, џиновска сек.
126	<i>Sophora japonica</i>	Linne	софора
127	<i>Sophora japonica 'Pendula'</i>	Hort.	софора, форма жалосна
128	<i>Sorbus domestica</i>	Linne	оскоруша
129	<i>Sorbus torminalis</i>	(L.) Crantz	брекиња
130	<i>Spiraea x arguta</i>	Zbl.	сурочица
131	<i>Spiraea japonica</i>	L. f	сурочица
132	<i>Spiraea opulifolia</i>	L.	сурочица
133	<i>Spiraea salicifolia</i>	L.	сурочица
134	<i>Spiraea x vanhouttei</i>	(Briot.) Zbl.	Vanhoutteov-а сурочица
135	<i>Syringa vulgaris</i>	L.Hort.	јоргован
136	<i>Symphoricarpus orbiculatus</i>	Moench.	бисерак
137	<i>Tamarix tetrandra</i>	Pall.	тамарикс
138	<i>Taxus baccata</i>	Linne	европска тиса
139	<i>Thuja orientalis</i>	L.	источна туја, биота
140	<i>Tilia argentea</i>	Desf.	бела, сребрна липа
141	<i>Tilia grandifolia</i>	Ehrh. ex W.D.J.Koch	крупнолисна липа
142	<i>Tilia parvifolia</i>	Ehrh.	ситнолисна липа
143	<i>Ulmus canescens</i>	Melville	длакави пољски брест
144	<i>Ulmus effusa</i>	Willd.	вез
145	<i>Ulmus minor</i>	Miller	пољски брест
146	<i>Ulmus carpinifolia Gled. f. suberosa</i>	C. Schn.	
147	<i>Ulmus montana 'Pendula'</i>	With.	брдски брест

	Ботаничко име	Описао	Домаћи назив
148	<i>Viburnum opulus var. sterile</i>	DC	црвена удика
149	<i>Viburnum rhytidophyllum</i>	Hemsl.	кинеска удика
150	<i>Weigela florida</i>	(Bunge.) A.DC.	вајгела,вајгелија

1.2. Фаунистичке одлике

У литератури нема података о птицама заштићеног добра „Парк Буковичке Бање“. Присутне врсте птица и њихов статус утврђени су на основу теренских истраживања обављених током маја, септембра и октобра 2008. године.

Проучавано подручје захвата око 21 ha површине, са бројним старим стаблима, углавном аутохтоних врста (храстова сладуна и цера *Quercus conferta* Kit. и *Q. cerris* L., пољски јасен *Fraxinus angustifolia* Vahl., клен *Acer campestre* L., дивља крушка *Pyrus pyraster* Borkh. и др). Такође су присутна бројна стабла алохтоног дрвећа, као што су црни и бели бор (*Pinus nigra* Arn., *Pinus silvestris* L.), дивљи кестен *Aesculus hippocastanum* L. итд. У суштини, део парка означеног као парк шума може се означити као специфично „шумско“ станиште, које је настало под антропогеним утицајима. У оваквом природном окружењу, свој животни простор нашле су бројне врсте шумских птица, неке врсте сисара и друге бројне врсте животиња. Током прелиминарних истраживања доказано је присуство 27 врста птица и неколико врста сисара.

Гачац - (*Corvus frugilegus*)

	Назив	Опис	Напомена
1.	<i>Phasianus colchicus</i>	Обичан фазан	интродукована врста која је могућа ретка гнездарица или луталица парка.
2.	<i>Columba livia (f. domestica)</i>	Дивљи (питоми) голуб	гнездарица-станарица, који вероватно гнезди на таванима објеката унутар парка. Доместификована врста.
3.	<i>Columba palumbus</i>	Голуб гриваш	гнездарица-станарица. Десетак парова гнезди унутар парка.
4.	<i>Streptopelia decaocto</i>	Гугутка	гнездарица-станарица. Најмање два пара гнезди унутар парка.
5.	<i>Cuculus canorus</i>	Обична кукавица	гнездарица-селица. Забележени је гласање ове птице.
6.	<i>Otus scops</i>	Ђук	гнездарица - селица. Вероватно да 2-3 пара гнезди унутар парка. Врста од међународног и националног значаја заштите.
7.	<i>Asio otus</i>	Мала ушара	гнездарица-станарица. Један пар је нађен на гнезђењу у парку у гнезду гачца или сиве вроне.

	Назив		Напомена
8.	<i>Strix aluco</i>	Шумска сова	гнездарица-станарица парка. Један пар редовно гнезди у шупљем дрвећу. Врста је заштићена као природна реткост Србије.
9.	<i>Picus viridis</i>	Зелена жуња	гнездарица-станарица. Најмање 1-2 пара гнезди унутар овог подручја.
10.	<i>Dendrocopos mayor</i>	Велики шарени детлић	вероватно гнездарица – станарица. Евидентирани су појединачне јединке унутар парка. Вероватно један до два пара гнезди.
11.	<i>Dendrocopos medius</i>	Средњи шарени детлић	вероватно гнездарица-станарица. По неколико јединки ове врсте је редовно забележено по старом храстовом дрвећу. Вероватно 2-3 пара гнези унутар парка.
12.	<i>Delichon urbica</i>	Градска ластва	могућа гнездарица-селица. Мање јато (од 20-30 јединки) је посматрано како лети изнад и око крошњи дрвећа парка. Могуће гнежђење је по зградама, унутар или у непосредној близини парка.
13.	<i>Turdus merula</i>	Кос	обична гнездарица-станарица. Више парова гнезди у парку (10-15 парова).
14.	<i>Parus major</i>	Велика сеница	обична гнездарица-станарица. Нађено неколико породица ове врсте после напуштања гнезда. Више парова гнезди по шупљем дрвећу унутар парка.
15.	<i>Parus palustris</i>	Обична сива сеница	могућа гнездарица-станарица. Појединачне јединке ове врсте евидентирани су у парку. Могуће гнежђење једног пара.
16.	<i>Parus caeruleus</i>	Сеница плавић	могућа ретка гнездарица или луталица. Две јединке забележене су у парку.
17.	<i>Sitta europaea</i>	Бргљез	обична гнездарица-станарица парка. Више парова гнезди унутар заштићеног подручја.
18.	<i>Certhia brachydactyla</i>	Дугокљуни пузић	могућа гнездарица-станарица парка или ширег подручја. Евидентирани су две јединке на старим стаблима храстова.

	Назив		Напомена
19.	<i>Pica pica</i>	Сврака	малобројна гнездарица-станарица. Један до два пара гнезди (нађен један оперјани младунац испао из гнезда) унутар парка.
20.	<i>Garrulus glandarius</i>	Сојка	обична гнездарица-станарица парка. Неколико парова гнезди унутар парка.
21.	<i>Corvus monedula</i>	Чавка	гнездарица-станарица. Десетак парова гнезди по шупљем дрвећу и могуће по зградама унутар парка.
22.	<i>Corvus frugilegus</i>	Гачац	обична гнездарица-станарица. Постоји гнездећа колонија која је процењена на око 40-50 парова који гнезде по старим стаблима јасенова и црних борова унутар парка.
23.	<i>Corvus cornix</i>	Сива врана	обична гнездарица-станарица. Десетак птица евидентирано на подручју парка. Неколико парова гнезди унутар парка.
24.	<i>Sturnus vulgaris</i>	Чворак	обична гнездарица-станарица. Више парова гнезди по дупљама храстова и другом дрвећу у парку.
25.	<i>Passer domesticus</i>	Домаћи врабац	гнездарица-станарица. Више парова на и око грађевина и отворених делова парка који вероватно гнезде по грађевинама и шупљим стаблима.
26.	<i>Fringilla coelebs</i>	Обична зеба	обична гнездарица-станарица. Вероватно неколико парова гнезди у парку.
27.	<i>Emberiza cirius</i>	Црногла стрнадица	вероватно гнездарица-станарица. Евидентиран је мужјак са пленом у кљуноу који предаје женки или оперјаном младунцу у трави са жбуњем у парку код Рехабилитационог центра.

Голуб гриваш (*Columba palumbus*)Сојка (*Garrulus glandarius*)Чавка (*Corvus monedula*)

1.3. Културно - историјско наслеђе

Смештена између планина Букуље и Венчаца са једне и Орашачког брда са друге стране, у некада Јасеничком срезу налазила су се два села Буковик и Врбица. У атару села Буковик налазила се Бања, али је већег значаја имала за село Врбицу, које је већ почетком XIX века, захваљујући миграцијама становништва, постало највеће село у Јасеничком срезу, а из кога се брзо развила чаршија, паланка и варош. Наиме, кнез Милош је 1837. год. издао указ о ушоравању села Врбице (као и села Орашац), те се тада из села Врбице ствара језгро варошице истог имена, под брдом Рисовача, а на путу за Тополу. У лето 1838. год. кнез Милош је боравио у овом крају и подстакао развој Врбице јер их је ослободио плаћања закупа за дућане у наредне три године. Већ до 1839. године ту је било 8 дућана, 3 механе и 1 бакалница. Међутим овај развој се брзо преусмеравао јер је Кисела вода у Буковику била на другом крају, а захваљујући пре свега др Линденмајеру почела је да привлачи велику пажњу и оних који би се у њој лечили, као и оних који би ту дошли да се одморе. Од 1840. год. Врбица је сврстана међу паланке из разлога што у околини није било паланки у којима би се могли сместити људи који у све већем броју долазе на Киселу воду, и њен даљи развој од тада био је повезан са развојем буковичке Киселе воде (1852. год. отворена је прва школа у варошици). Године 1859. Врбица је постала средиште Јасеничког среза (постојала су 4 среза Крагујевачког округа). Те године је и кнез Милош приликом пропутавања провео три дана у Врбици и на Киселој води у Буковику.

Врбичанима је обећао да ће сазидати цркву која ће бити посвећена Светом архангелу Гаврилу и одредио Указом да се варош у будуће зове Аранђеловац. За извор киселе воде у атару села Буковик, на потезу „слатине“, знало се од давнина и да је народ тог краја на локвама „Слане воде“ напајао стоку, а постоји податак да су ту „и Руси копали“. Међутим, вода се заиста почела користити тридесетих година XIX века и познато је да су ту биле пиштољине и око њих забарен терен. Касније су уређене као стублине или као базени за купање.

Прву хемијску анализу – „покушеније“ буковичке воде извршио је др Линденмајер 1836. године. Осим описа физичких и хемијских својстава воде он наводи од којих болести ова вода може да лечи и како је треба примењивати, као и нека упозорења кад је не треба користити. Први болесници које је он упутио у бању дошли су те исте године и забележено је благотворно дејство воде на њих.

Минерална вода Буковичке Бање има благотворно и освежавајуће дејство на човеков организам, широк дијапазон лековитости, а поседује превентивна и профилактичка својства ако се користи редовно. Организовано и систематско праћење ефеката буковичке минералне воде, дуго 160 година, резултирало је њеним сврставањем у ред најпознатијих европских и светских алкално-угљено-киселих вода, благотворног ојекрепљујућег дејства, широког дијапазона лековитости.

Улаз у Специјалну болницу.

Квалитативни и квантитативни хемијски садржај минералне воде „Књаз Милош“

На основу физичко-хемијских анализа ових вода, може се закључити да се оне могу користити у превенцији, лечењу и медицинској рехабилитацији, путем пијења и купања код индицираних обољења и стања након повреда, у виду самосталних балнеотерапијских процедура, као и у комбинацији са медикаментима и осталим физикалним терапијама.

Клима Буковичке Бање има повољан утицај на људски организам, што потврђују познати метеоролошки подаци (клима Б.1.7.), те се може сматрати изузетно значајним природним лековитим фактором. Климатизам као и термализам може се применити превентивно, али у сврху продуженог лечења

На основу свих наведених особина минералне воде, са белнеолошко-терапијског становишта, могу користити пијење, као допунско средство лечења, према постојећим медицинским индикацијама код болести гастроинтестиналног тракта:

1. обољења хепатобилијарног тракта и панкреаса;
2. болести метаболизма;
3. болести уринарног тракта,

а у склопу медицинске рехабилитације и купањем на одговарајућој температури код следећих хроничних обољења:

4. запаљенски реуматизам;
5. дегенеративни реуматизам;
6. екстраартикуларни реуматизам.

У оквиру комплекса парка налазе се: објекти (Старо здање, Специјална болница, Шумадија, Бивета, Експлоатација), извори минералне воде (Ђулара, Талпара, Књаз Милош, Победа, кнез Михаило) и збирка од 63 скулптуре. Скулптуре су настале на Међународном Симпозијуму скулптуре „Бели Венчац“ који је постепено кроз Смотру југословенске уметности „Мермер и звуци“ (која је настала из Симпозијума скулптуре „Бели Венчац“ и која је под своје окриље сместила и Симпозијум керамике), превазишао карактер првобитне скромније замишљене манифестације и претворио се у професионалну институцију. Стекао је репутацију значајне ликовне манифестације у нашој земљи и био је увршћен у Програм Министарства културе, а налазио се и на списку елитних акција организације UNESCO.

Парк Буковичке бање често се пореди са неколико чувених светских паркова скулптуре: у Сполету, у Отерлоу у Холандији, у Хјустону и Форверту у Тексасу. Уметнички центар у Стом Кингу, у пољопривредном делу државе Њујорк (NewYork), који је основан 1960., има 125 скулптура на 140 хектара простора. Велики градови као што су Београд и Загреб такође имају велике паркове са скулптурама.

Садржај		mg/l
Натријум	Na	704.50
Калијум	K	45.30
Литијум	Li	3.50
Калцијум	Ca	68.60
Магнезијум	Mg	12.00
Стронцијум	Sr	0.85
Гвожђе	Fe	0.02
Алуминијум	Al	0.02
Хидрокарбонат	HCO ₃	2938.00
Хлор	Cl	11.00
Флуор	F	3.00
Фосфати	HPO ₄	0.06
Сулфати	SO ₄	40.00
Метасилицијумска киселина		65.20
Метаборна киселина		3.00
Слободан угљендиоксид	CO ₂	3725.00
Суви остатак на 180°C		2002.00

Део парка код Буларе.

2. Оцена стања животне средине споменика природе „Парк Буковичке Бање“

Парк Буковичке бање заузима површину од 21 ha 67 ar 46 m² и налази се у непосредном центру града Аранђеловца.

Приликом оцене стања животне средине заштићеног подручја, узима се у обзир присуство и утицај различитих урбаних функција као извора загађења:

- саобраћај
- концентрисани загађивачи (индустрија, топлане, котларнице)
- водоснабдевање и канализација
- становање
- руковање чврстим отпадом
- расути загађивачи (пољопривреда, бензинске станице, хемијске радионице, складишта хемикалија и горива, индивидуална кућна ложишта).

Од могућих фактора угрожавања подручја Парка наводе се:

- смањење површине парка,
- промена намене површине делова парка,
- аерозагађење и бука,
- загађење подземних и површинских вода,
- превелика изграђеност простора у непосредној околини, уз ивицу споменика природе, посебно на простору према падинама планине Букуља.

Циљ заштите Парка је очување и унапређење створеног пејзажно-архитектонског концепта, биолошке разноврсности и културног наслеђа. Неопходно је зауставити тренд померања граница парка, урбанизацијом, ради очувања природних и амбијенталних вредности односно, стварања оптималних услова за здрав и пријатан живот.

Парк Буковичке Бање - Шеталиште.

Парк Буковичке Банње - Алеја борова.

3. Преглед активности, делатности и процеса који претстављају факторе угрожавања споменика природе „Парк Буковичке Бање“

На подручју Споменика природе „Парк Буковилкеа Бања, констатоване су активности и процеси који представљају фактор угрожавања његовог опстанка. Фактори угрожавања:

- промена намене и смањење површине парка; вршење било каквих активности којима се могу нарушити пејзажно архитектонски концепт, естетске и амбијенталне вредности и погоршати карактеристике и примарне вредности Парка;
- извођење било каквих активности које би угрожавале вегетацију, а нарочито:
 - сеча дрвећа и шибља, изузев нежељеног подраста, сувог и болесног дрвећа, као и оног које се просторно, декоративно и функционално не уклапа у концепт парковског простора,
 - ломљење грана, оштећивање коре, кидање лишћа или предузимање било које радње која би нарушила постојеће стање дендрофонда или довела у питање биолошки опстанак,
 - постављање (укуцавање) табли и других обавештења на стаблима;
 - уношење инвазивних алохтоних врста и нових врста дрвећа и шибља које по концепту и естетским критеријумима не одговарају објекту природно-културне баштине;
 - уништавање кореновог система приликом радова на уређењу простора,
 - извођење паса на простор у оквиру граница природног добра;
- спровођење било каквих активности које нису у складу са наменом простора;
- депоновање смећа, земље, свих врста отпадних материја, грађевинског материјала и било чега што може да умањи функционална својства заштићеног природног добра;
- паљење и ложење ватре;
- кретање, заустављање и паркирање возила унутар граница заштићеног природног добра, изузев за возила службе одржавања парка која се могу по потреби кретати и по зеленим површинама, као и службених возила за потребе приступа постојећим објектима која се могу кретати искључиво по постојећем путу и паркингу;
- постављање рекламних табли и билборда у оквиру и на ободу парка које би угрозиле визуелно естетски доживљај простора.
- Корисници и власници природних и створених вредности на подручју Споменика природе „Парк Буковичке Бање“, као и посетиоци могу бити фактор угрожавања, ако у свом раду не поштују прописане режиме заштите, мере забране и начин коришћења:
 - измена конфигурације терена, осим извесних нивелационих радова предвиђених пројектом на које су претходно прибављени услови Завода и извођење земљаних радова осим предвиђених пројектом обнове парка и пројектом санације или изградње инфраструктурне мреже;
 - изградња нових подземних и надземних инсталација, или било које врсте објеката инфраструктуре који би биолошки и пејзажно угрозили заштићено природно добро. За потребе реконструкције постојеће инфраструктуре потребна је техничка документација израђена у складу са претходно прибављеним условима заштите природе и животне средине;
 - радови који могу да угрозе основни концепт парка Буковичке Бање;
 - употреба хемијских средстава (осим у случају заштите појединачних оболелих примерака) и других активности (који могу имати значајан неповољан утицај на природне и друге вредности

заштићеног подручја) који би угрозили здравствено стање и виталност Споменика природе и утицали на квалитет земљишта и вода;

- изградња објеката у оквиру граница заштићеног природног добра на оне који су искључиво у складу са функцијом и наменом заштићеног простора.

Управљач је обавезан да доноси годишње програме о заштити и развоју природног добра којим управља.

Сви планови морају се усагласити са мерама и условима заштите природе утврђеним правним актом. Активности на унапређењу и очувању овог простора треба да узимају у обзир све наведене вредности и да садрже интегративни приступ.

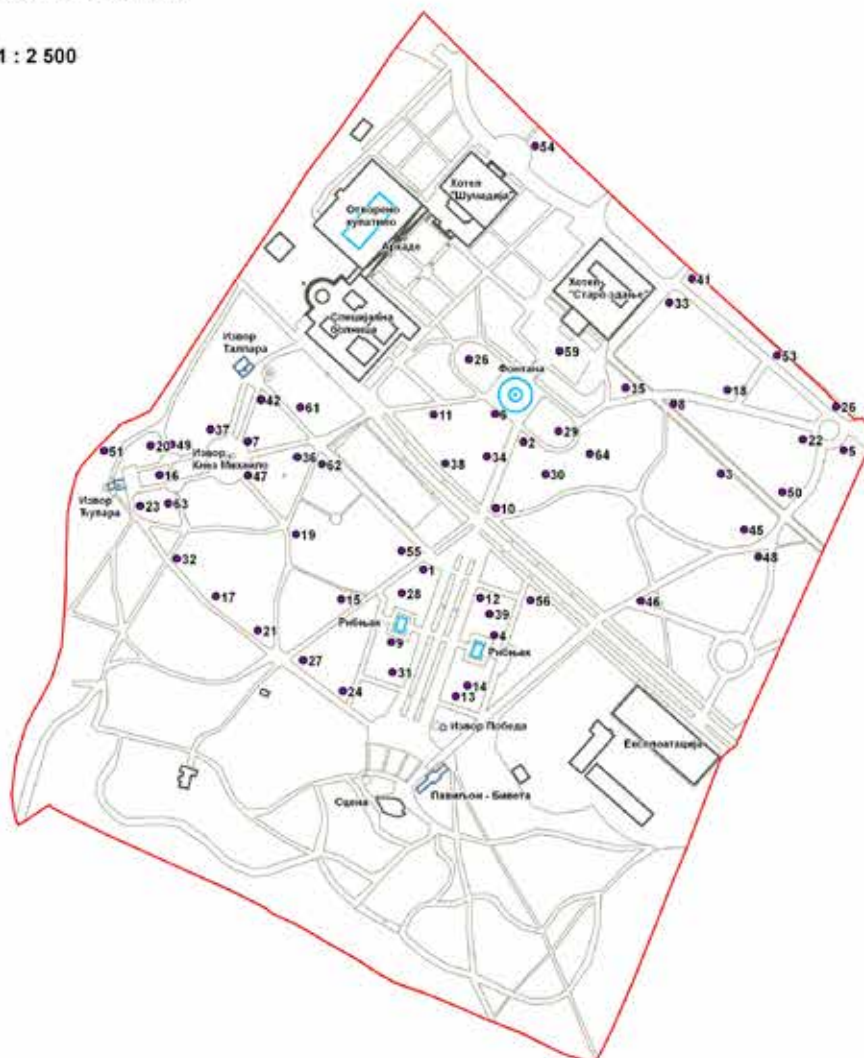
Платан у шеталишту.

ПЛАН ПАРКА БУКОВИЧКЕ БАЊЕ

СА ПОЗИЦИЈАМА ОБЈЕКТА
И РАСПОРЕДОМ СКУЛПТУРА

1 : 2 500

1. „Материнство“	17. „Птица I“	32. „Птица II“	48. „Композиција без назива“ („Трон“)
2. „Жена која седи“	18. „Лепљан“	33. „Приближавање кругу“	49. „Изавор“
3. „Присутност“	19. „Сусрет“	34. „Бит“	50. „Композиција без назива“
4. „Шкољка“	20. „Нотопент“	35. „Далила“	51. „Греда“
5. „Обелиск I“	21. „Јутро, подне, сутон, вече“	36. „Језгро облика VI“	52. „Ника“
6. „Његош“	22. „Песник и девојка“	37. „Цвет“	53. „Пијаниста“
7. „Жена на коци“	23. „Плод“	38. „Човек и пас“	54. „Кућа, дрво, човек“
8. „Генеза“	24. „Астронаут“	39. „Облик за простор“	55. „Композиција без назива“
9. „Облик простора“	25. „Победа светлости“	40. „Гипање у простору“	56. „Континуитет и трансформација“
10. „Жена размишља“	26. „Свет“	41. „Људи“	57. „Торзо“
11. „Кољаник“	27. „Рађање руке“	42. „МУ“	58. „Путовање“
12. „Круг живота“	28. „Рађање цвета“	43. „Говече“	59. „Изавор“
13. „Суходоба“	29. У част покрета отпора у
Југославији против наци-фашизма	44. „Пар“	60. „Тотем“
14. „Једра“	30. „Идол“	45. „Нежност“	61. „Доказ центра света“
15. „Пасуљ“	31. „Медаљон“	46. „Нанди“	62. „Поља у четири годишња доба“
16. „Набрекла форма“		47. „Композиција“	63. „Крст“

Пут од Буларе.

4. Просторна идентификација планских намена и режима коришћења земљишта

Концепт заштите базира се на предузимању свих расположивих мера заштите природног и културног добра и очувању основних вредности које су у њему садржане.

Пет важних елемената карактеришу простор Парка Буковичке бање, и опредељују га за посебан статус заштите и уређења.

То су:

- очувани концепт пејзажно-архитектонског обликовања из XIX века
- извори минералне воде
- карактеристике вегетације
- богатство флоре и фауне
- културно-историјско наслеђе.

У складу са наведеним вредностима, концепт заштите треба да поштује принципе интегративне заштите. То значи да је кроз концепт неопходно очувати постојеће природне и културне вредности простора, и унапредити их у складу са савременим функционисањем бање, а зарад задовољења свих потреба становника и посетилаца. Један од начина контроле режима коришћења је израда Плана детаљне регулације.

Планом детаљне регулације дефинисати:

- Границу грађевинског региона
- Правила уређења и правила грађења кроз:
 - план намене површина
 - правила уређења и коришћења парковске површине
 - правила грађења и обликовање објеката на површини Споменика природе
 - јавно и остало грађевинско земљиште
 - регулацију мреже саобраћајних површина
- Услови заштите непокретних културних добара
- Мере за заштиту и унапређење животне средине
- Мере за заштиту од ратних дејстава
- Средњерочни програм уређивања јавног грађевинског земљишта

Уредба о заштити Споменика природе Парк»Буковичке Бање», представља скуп мера и услова којима се одређује начин и степен заштите, коришћења, уређења и унапређења заштићеног природног добра. Дозвољено у процесу управљања и уређења Парка:

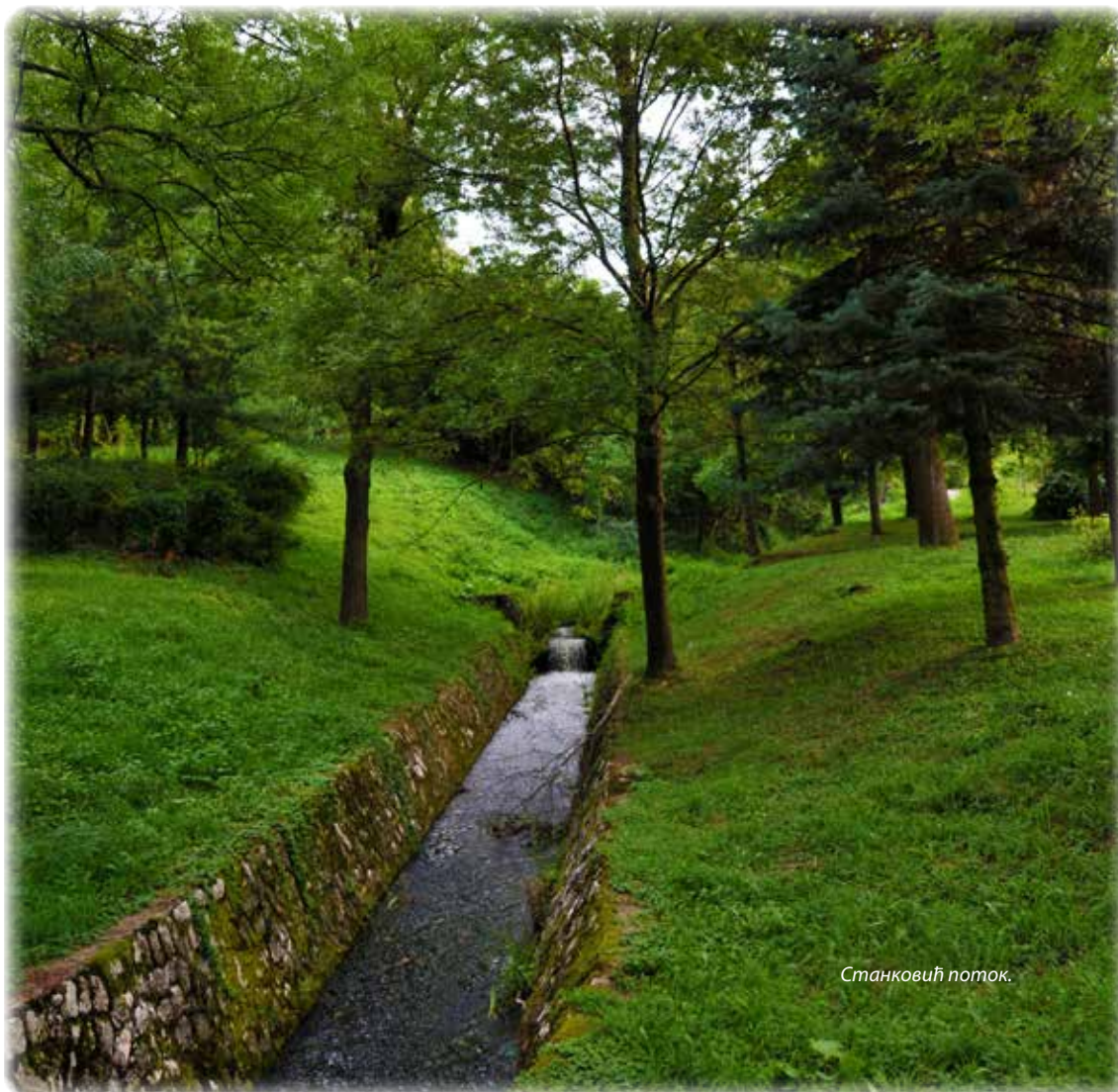
- реконструкција и ревитализација са циљем обнове парковског подручја као пејзажно-архитектонског и културно-историјског насеља, а на основу израђеног Главног пројекта реконструкције и ревитализације;
- реконструкција постојећих објеката и њихово стављање у функцију;
- уклањање оних примерака који на заштићеном простору не задовољавају здравствене, естетске и функционалне критеријуме: болесна, сува, престарела, закржљала стабла, и уколико се утврди да је потребно извршити оправдану замену једне врсте другом; уколико је то одређено Мануалом валоризације дендрофлоре;
- извођење свих биолошко-техничких мера заштите и неге (прихрањивање, заливање, третман против фитопатолошких и ентомолошких обољења и сл.), за које се процени да су неопходни за одржавање

виталности дрвећа, жбуња и одржавање цветњака, а у циљу заштите и унапређења заштићеног природног добра, у складу са планом управљања и годишњим програмима заштите и развоја које доноси управљач;

- успостављање мониторинга квалитета минералних вода на јавним чесмама бар два пута годишње;
- подизање, обнављање и одржавање (кошење, уклањање корова, прихрањивање, аерација, итд) травњака, а на основу одговарајуће извођачке документације у складу са програмима које доноси управљач;
- постављање нових елемената парковског и мобилијара за парк шуму, и поправка постојећих (постављање нових клупа, корпи за отпатке, канделабра, итд.), а на основу услова надлежних институција;
- промовисање парка у едукативне сврхе, обављање научних истраживања, туристичке посете, рекреација и спортске активности које не угрожавају основну намену Парка;
- коришћење, обнова и уређење простора парцеле 1934/4 – „Књаз Милош“, искључиво у границама парцеле.

За све дозвољене радове, а у складу са пратећим планским актима, морају се прибавити услови Завода за заштиту природе Србије и Завода за заштиту споменика културе.

Радови у Парку могу се вршити искључиво у оквиру мера заштите и развоја утврђених правним актом и Пројектом заштите и уређења природног добра.

Станковић поток.

Парк Буковичке Бање - залазак сунца.

5. Дугорочни циљеви заштите, унапређења и могуће перспективе одрживог развоја

Концепт заштите базира се на предузимању свих расположивих мера заштите природног и културног добра и очувању основних вредности које су у њему садржане. Кроз концепт је неопходно очувати постојеће природне и културне вредности простора, и унапредити их у складу са савременим функционисањем бање, а зарад задовољења свих потреба становника и посетилаца.

Будуће активности на спровођењу заштите и унапређења заштићеног подручја треба у основи да садрже интегративни приступ, што у конкретном случају подразумева мултидисциплинарност и ангажовање свих релевантних институција у јединственом третирању значајних биоэколошких вредности, пејзажном обликовању простора и заштити споменичког наслеђа.

Сагледавањем процеса који представљају факторе угрожавања Споменика природе»Парк Буковичке Бање», могуће је закључити следеће:

- Неопходно је извршити ажурирање података о дендрофлори парка.
- Предвидети перманентни мониторинг заштићеног простора парка, као и евентуалних угрожавајућих фактора.
- Приликом реконструкције делова простора треба користити старе фотографије Бање са циљем постизања аутентичног изгледа.
- Ради боље неге посебну пажњу посветити обликовању крошњи и хабитуса дендролошког материјала. Ово се посебно односи на примерке геометријски обликоване крошње који своју декоративну функцију остварују само при адекватном начину одржавања.
- Постојеће окућнице и други објекти на простору и у околини заштићеног природног добра треба да се озелене и уреде на начин којим ће се ускладити са уређењем парковских површина.
- Треба унети и обновити вртно-архитектонске елементе (фонтане, печурке, павиљоне и др.) који су карактеристика бањског парка.
- Уредити корито и непосредну околину Станковића потока.

- Потребно је обновити стазе, канале за одвод атмосферских падавина, осветљење које није замењено, и другу инфраструктуру.
- Решити питање дренажног система и система за заливање.
- Унутар простора заштићеног подручја поставити информативне табле (одговарајућег дизајна, ликовно прилагођене простору и намени), са приказом историјског настанка, културно историјског значаја, а у циљу обавештења и презентације заштићеног природног добра и едукације посетилаца.
- Посебно поставити информативно-едукативне табле за презентацију вредних примерака дендрофлоре. Табле треба да садрже: латинске и народне називе детерминисаних аутохтоних и алохтоних врста изузетних примерака дрвећа и њихове битне карактеристике, занимљивости везане за поједине врсте и др.
- Од великог значаја је и спровођење мелиоративних мера. Услед сталног чишћења парковских површина од сушења и интензивним заливањем, долази до перманентног осиромашења земљишног покривача и лошег изгледа травњака. Како активни земљишни покривач износи само 20-40 см, произилази потреба његове мелиорације са циљем повећања квалитета постојећег земљишта. Ђубрење треба извести на начин који неће угрозити подземне воде.
- Избор биљног материјала за цветне површине и партере треба да буде разноврстан, раскошан, декоративан, прилагођен условима станишта, а у фенолошком погледу разноврстан, како би се у току вегетационог периода смењивали атрактивни ликовни ефекти. Обратити пажњу на увођење жбунастих декоративних биљака.
- За подизање нових и подсејавање постојећих травњака користити смешу трава која је прилагођена станишним условима и намени и коришћењу травних површина. Редовно примењивати основне мере неге травњака: отклањање корова, уклањање отпадака, аерација, додавање плодне хумусне земље, подсејавање, заливање, кошење, уништавање корова, прихрањивање. При озелењавању, допуни и замени постојећег биљног фонда пожељно је, поред аутохтоних врста, а узимајући у обзир предметни простор садити егзоте необичних форми, листова, плодова или цветова.
- При озелењавању, допуни и замени постојећег биљног фонда пожељно је, у парковском делу комплекса бање, поред аутохтоних врста, садити егзоте необичних форми, листова, плодова или цветова. Ово се односи нарочито на репрезентативне и зелене површине уз објекте.
- Отворити простор где се одвија експлоатација минералне воде, односно уклонити ограду, и озеленити површину применом одговарајућег биљног материјала сходно намени. Постизање функционалног и естетског јединства парка, јесте приоритетан циљ у очувању.

Управљањем се штити природно добро и његове темељне вредности од деградације и уништења, истовремено уз планско унапређење и развој подручја. Посебан део управљања јесте планска документација и презентација, односно промоција природног добра са посебним освртом на очување, унапређење и заштиту квалитета животне средине. Управљање природним добром врши се сагласно акту о заштити природног добра и Закону. Општи нацрт управљања дефинисан је Планом управљања. Активности које Управљач може да изведе зависно од расположивих ресурса дефинишу се годишњим програмима управљања.

Управљање се мора спроводити уз максимално поштовање прописаног режима и у границама дозвољених мера заштите.

Обавезе управљача заштићеног подручја регулисане су Законом о заштити природе („Службени гласник РС”, бр. 36/09, 88/10 и 91/10), као и актима донетим на основу овог Закона.

Одабир и испуњеност услова за именовање управљача садржани су у чл. 67. Закона о заштити природе и Правилнику о условима које мора да испуњава управљач заштићеног подручја („Службени гласник РС”, бр. 85/09). Обавезе управљача проистичу из чл. 68. Закона о заштити природе.

У циљу спровођења мера заштите, уређења и презентације Споменика природе „Парк Буковичке Бање”, а у складу са Законом, управљач треба да:

- организује управљање заштићеним природним добром,
- се стара о заштићеном природном добру на начин који омогућава да се у потпуности спроведу прописане мере и активности заштите (режим заштите) у циљу очувања и унапређења

природног добра;

- обележи заштићено природно добро у складу са Правилником о обележавању заштићених природних добара („Службени гласник РС“, бр. 30/92), а подразумева обележавање граница, постављање табли о заштити и постављање информативних табли;
- изради План управљања заштићеног подручја, а на основу њега Програм управљања, у складу са важећом законском регулативом и актом о заштити;
- донесе акт о унутрашњем реду на простору природног добра,
- обезбеди чуварску службу,
- спречи активности које могу да наруше вредности заштићеног подручја, а у случају насталих промена које могу уништити или нарушити основну вредност заштићеног природног добра обавести Министарство и Завод за заштиту природе Србије,
- обезбеди услове за развој едукативно-образовних и научно-истраживачких, информативно-пропагандних и других активности, које треба да допринесу афирмацији заштићеног природног добра, а у складу са Законом,
- формира базу података у функцији управљања, коришћења и мониторинга стања у заштићеном природном добру,
- перманентно прати здравствено стање биљака и предузима мере заштите,
- обезбеди финансијска средства из буџета и из накнада за коришћење заштићеног природног добра, као и других извора утврђених законом,
- врши и друге послове утврђене законом и актом о заштити.

Природне и културно-историјске вредности парка легитимишу туризам као главну развојну функцију овог заштићеног подручја, а промоција туристичке понуде, планска, строго контролисана и са становишта очувања парковских вредности прихватљива изградња туристичке инфраструктуре и супраструктуре и адекватно управљање посетиоцима представљају један од значајних циљева управљања.

Обим и карактер туристичке посете сведоче о значају туристичке функције парка. У 2013. години забележена је посета од око 100 000 људи, од чега је 40 000 из категорије организованих екскурзионих група из Србије, Македоније, Црне Горе, Републике Српске. Значајан је број и страних индивидуалних туриста са смештајем у хотелу „Извор“, високе категорије (са пет звездица), који се налази у непосредној близини парка.

Даље унапређење и развој туризма СП „Парк Буковичке Бање“, планиран је са више аспеката, а знатно већи обим посете оствариће се на основу развоја следећих туристичких производа на подручју Аранђеловца:

- **Градски одмор**, захваљујући постојању развијене урбане матрице и све већем капацитету смештаја и садржаја, као и близини Београда, на 80 км, Споменик природе је веома погодно место за наведену врсту одмора;

- **Кружна путовања**, постојање културно-историјског наслеђа две династије са непроцењивим природним богатством, Парк „Буковичке Бање“ је од давнина део кружних путовања, ескурзија;

- Пословни туризам, изградњом хотела са пет звездица „Извор“, који се налази у непосредној близини Парка, наведени туризам, посебно конгресни, са вишедеценијском традицијом, је поново у центру пажње;

- **Здравствени туризам („Spa/wellness“)**, у оквиру граница заштићеног подручја, налази се Специјална болница за рехабилитацију, која у будућем развоју ће развити нову грану здравственог туризма, као и нови власник хотела у Парку „Spa/wellness“;

- **Догађаји („Events“)**, традиционална манифестација Смотра уметности „Мермер и Звуци“, која се одржава у току 2.5 месеца у летњој сезони, окупља велики број људи и уметника познатих широм света. Највећи број активности ове манифестације, се одржи у Парку на Отвореној сцени;

- **Специјални интереси**, Споменик природе обилује ретким и веома старим биљним и животињским врстама, које се могу посматрати, пратити уз одобрење и надзор стручних служби, са могућношћу израде научних студија или других стручних публикација.

Главни садржаји туристичке услуге на самом подручју парка су: вођење посетилаца у обилазак парка уз интерпретацију и приказивање вредности (односно природних и културних садржаја), што ради управљач, затим продаја сувенира, разгледница, услужне делатности са пићем и храном, простор се изнајмљује закупцима, рекреативни садржаји у делу парк-шуме „Звездара“, (трим стаза, справе за вежбање на отвореном, кутак за децу са љуљашкама), чесме са минералном водом, (планирано враћање минералне воде на пет постојећих чесми), обнављање точилишта што ће представљати додатни садржај туристичке посете. Након завршене реконструкције која је планирана у оквиру Специјалне болнице за рехабилитацију и хотелских објеката, планиран је развој здравственог и spa/wellness туризма.

Планираним програмима обиласка СП „Парк Буковичке Бање“, унапређењем садржаја и анимирањем пажње путем штампаних промотивних материјала (лифлета, флајера, проспеката, каталога и др), и сувенира, за госте смештене у приватном и хотелском смештају, ескурзије, као и за специјализоване обиласке по научним категоријама, унапредиће се квалитет презентације вредности парка и квалитет туристичке услуге. Такође, управљач рачуна и на економске-комерцијалне ефекте туристичке посете оствариве кроз одговарајуће накнаде које ће плаћати посетиоци, у складу са законом и прописима који уређују накнаде за коришћење заштићених подручја. На крају, уколико се планови реконструкције хотелских објеката и проширења делатности специјалне болнице остваре, то би представљало незанемарљив допринос економском развоју Аранђеловца, у погледу остварених прихода општине и повећању запослености.

Испред Сцене.

6. Спровођење циљева и активности Плана управљања са претпостављеном динамиком и начином оцене успешности на површини Парка „Буковичке Бање“

6.1. Приоритетни циљеви, мере и активности на заштити, одржавању, праћењу стања и унапређењу природних и створених вредности

I	ЦИЉ	Заштита и очување парковског зеленила, његове аутентичности и разноврсности
МЕРЕ		Примена мера неге на свим елементима Споменика природе
АКТИВНОСТИ		<ul style="list-style-type: none"> - Одржавање дрвећа, шибља, живе ограде, (риљање, резивање, прихрана, заштита од болести и штеточина). - Санитарна проредна сеча - Естетско обликовање стабала - Одржавање цветњака, (сезонска смена цветних аспеката, радови на нези цветних површина). - Одржавање ружа, (окопавање, резивање, прихрана, заштита, садња, попуна, огртање). - Одржавање травнатих површина, (кошење, аерација, прихрана). - Одржавање осталих површина и садржаја. (стазе, риголе, фонтана, рибњаци, „Отворена сцена“, парковски мобилијар, постојеће инсталације).
		<p>Потребна средства: 36.979.844,40 x 10.година Временски оквир: 2013-2022.година. Носиоци: ЈКП“Зеленило Аранђеловац“</p>

Парк шума - Звездара.

I	ЦИЉ	Заштита и очување парковског зеленила, његове аутентичности и разноврсности
	МЕРЕ	Санација посебно вредних примерака дендрофлоре
	АКТИВНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> - Дефинисање посебно вредних примерака дендрофлоре - Стручна процена здравственог стања и стабилности, израда елабората санације - Санација применом дендрохирургије или обликовном сечом
		<p>Потребна средства: 2.000.000,00 Временски оквир: 2013-2022.година. Носиоци: ЈКП "Зеленило Аранђеловац", сартификовано лице за процену санације дендрохирургијом, (стручна установа).</p>
	ИНДИКАТОРИ	Уређена и одржавана парковска површина, очувани посебно вредни примерци дендроматеријала, висок степен безбедности приликом боравка на парковској површини.

II	ЦИЉ	Праћење и унапређење стања природних и створених вредности, (прилагођавање управљачких активности у циљу спречавања штетног утицаја).
	МЕРЕ	Праћење стања дендрофонда кроз параметре биоеколошке основе парка, „Главног пројекта заштите, реконструкције и ревитализације“-Снимање и валоризација вегетације, (1059.G.12.OZ.).
	АКТИВНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> - Израда ревизионог елабората здравственог стања из налаза узетих са постојећег дендрофонда. - Редовно годишње праћење стања целокупне вегетације табеларно, (Мануал вегетације). - Планирање активности на основу уочених промена. - Израда годишњег Програма управљања.
		<p>Потребна средства: 700.000,00 Временски оквир: 2013-2022.година. Носиоци: ЈКП „Зеленило Аранђеловац у сарадњи са стручним научним установа.</p>
	ИНДИКАТОРИ	Познато стање вегетације услед сталног прилива података, (успостављен систем праћења ситуације на терену).

II	ЦИЉ	Праћење и унапређење стања природних и створених вредности, (прилагођавање управљачких активности у циљу спречавања штетног утицаја).
	МЕРЕ	Мониторинг фауне у Споменику природе „Парк Буковичке Бање“, (птице и сисари).
	АКТИВНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> - Израда елабората, (обухватити све врсте сисара и птица са детаљним описом и категоријом заштите, укључујући и начин исхране, места гнездења, скривања...) - Редовно годишње праћење стања по ставкама Елабората. - Поставити едукативну пано таблу са неопходним информацијама за посматрање птица. - Правилник о начину посматрања и праћења птица и сисара у заштићеном подручју. - Планирати активности у складу са уоченим. - Израда Програма управљања.
		<p>Потребна средства: 1.500.000,00 Временски оквир: 2013-2022.година. Носиоци: ЈКП „Зеленило Аранђеловацу у сарадњи са Заводом за заштиту споменика природе Србије.</p>
	ИНДИКАТОРИ	Познато стање фауне, успостављен систем праћења, ефикасност због прилагођености управљачких активности
III	ЦИЉ	Чување и надзор Споменика природе „Парк Буковичке Бање“
	МЕРЕ	Послови и мере на обезбеђењу унутрашњег реда, (чување, контрола посетилаца и корисника, пружање помоћи, савета, услуга).
	АКТИВНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> - Формирање Правилника о унутрашњем реду и чуварској служби Споменика природе „Парк Буковичке Бање“ - Едукација и обука чувара - Опремање чуварске службе, (легитимације, униформе, службено возило, ручна опрема, средства за рад, ...). - Израда Плана заштите од позара у складу са Законом о заштити од пожара и Законом о ванредним ситуацијама. - Набавка средстава и опреме према Плану заштите од пожара.
		<p>Потребна средства: 3.500.000,00 Временски оквир: 2013-2022.година. Носиоци: ЈКП „Зеленило Аранђеловацу у сарадњи са Ватрогасном јединицом ОУР Аранђеловац.</p>
	ИНДИКАТОРИ	Организована чуварска служба, безбедан боравак на површини Споменика природе за људе, биљни и животињски свет и имовину.

6.2. Планиране активности на одрживом коришћењу природних вредности, развоју и уређењу

I	ЦИЉ	Очување и унапређење свих парковских садржаја и функција уз задржавање постојеће концепције парка
	МЕРЕ	Уређење система снабдевања Споменика природе благоминерализованом и минералном водом
	АКТИВНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> - Израда Главног пројекта реконструкције благоминерализоване, (обичне воде), и минералне воде - Реализација радова по пројектној документацији - Планирање активности на основу уочених промена - Наведени радови су у приоритету због дубоког копања. <p>Потребна средства: 8.500.000,00 Временски оквир: 2013-2022.година. Носиоци: ЈКП „Зеленило Аранђеловац“, ЈП за планирање и изградњу, ЈКП „Букуља“, најповољнији извођач радова.</p>
	ИНДИКАТОРИ	Неометани рад у реконструкцији и функционисању постојећих и планираних објеката у парку, враћање минералне воде на изворишта, могућност примене заливних система на површини Споменика природе.

I	ЦИЉ	Очување и унапређење свих парковских садржаја и функција уз задржавање постојеће концепције парка
	МЕРЕ	Унапређење ормара за развод струје
	АКТИВНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> - Израда Главног пројекта електроормара и новог трафоа за развод струје на парковској површини, довољног капацитета за постојеће и будуће планирано стање објеката Споменика природе. - Реализација радова по пројекту - Наведени радови имају приоритет <p>Потребна средства: 5.000.000,00 Временски оквир: 2013-2022.година. Носиоци: ЈКП „Зеленило Аранђеловац“, ЈП за планирање и изградњу, најповољнији извођач радова.</p>
	ИНДИКАТОРИ	Оправданост извођења реконструкција на постојећим објектима са могућношћу уноса новог садржаја или праћења различитих манифестација. Већа сигурност кретања људи, уштеда енергије применом нове технологије, (могућност парцијалног искључења или укључења у случају квара на инсталацијама).

I	ЦИЉ	Очување и унапређење свих парковских садржаја и функција уз задржавање постојеће концепције парка
	МЕРЕ	Уређење места развода гасне инсталације
	АКТИВНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> - Израда Главног пројекта мерне гасне јединице, (предвидети развод за све објекте на површини парка). - Реализација радова по пројекту - Наведени радови имају приоритет
		<p>Потребна средства: 9.500.000,00 Временски оквир: 2013-2022.година. Носиоци: ЈКП "Зеленило Аранђеловац", ЈП гас, најповољнији извођач радова.</p>
	ИНДИКАТОРИ	Већи обим реконструкција ће подићи ниво услуга и омогућити угоднији и безбеднији боравак.

I	ЦИЉ	Очување и унапређење свих парковских садржаја и функција уз задржавање постојеће концепције парка
	МЕРЕ	Реконструкција и ревитализација „ВОДЕНЕ АЛЕЈЕ“ и свих елемената, (постојећа фонтана и два ребњака са отварањем потока у делу од „Станковића“ до „Алеје борова“)
	АКТИВНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> - Израда Главног пројекта реконструкције и ревитализације „Водене алеје“ на површини Споменика природе „Парка Буковичке Бање“ са грађевинско-занатлијским и инсталатерским радовима(предвидети развод за све објекте на површини парка). - Реализација радова по пројекту - Наведени радови имају приоритет
		<p>Потребна средства: 15.727.500,00 Временски оквир: 2013-2022.година. Носиоци: ЈКП „Зеленило Аранђеловац“, ЈП за планирање и изградњу, најповољнији извођач радова.</p>
	ИНДИКАТОРИ	Оживљавање основног елемента просторног концепта заштићеног подручја, (вода у геометријском уређењу), пријатнији боравак посетилаца услед повећане влажности ваздуха, ефекат воденог огледала у простору.

I	ЦИЉ	Очување и унапређење свих парковских садржаја и функција уз задржавање постојеће концепције парка
	МЕРЕ	Реконструкција Споменика природе „Парка Буковичке Бање“ по Главним пројектима Института „Кирило Савић“, 1059.G.19.SU.
	АКТИВНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> - Главни пројекат стаза и парковског мобилијара, 1059.G.19.SU. - Уређење терена зоне извора „Талпара“ и „Ђулара“, 1059.G.08.SU. - Главни пројекат објекат на Звездари, 1059.G.05.GP. - Уређење терена зоне Улице „Илије Гарашанина“, хотела“Старог Здања“ и „Шумадије“ - Главни пројекат објекта за одржавање парка, 1059.G.03.SU. - Главни пројекат водовода и канализације објекта за одржавање парка, 1059.G.15.VK. - Главни машински пројекат термотехничких инсталација објекта за одржавање парка, 1059.G.15.MP - Уређење терена 1059.G.03.SU. - Главни архитектонско-грађевински пројекат „Западна капија“, 1059.G.17.AG. - Главни пројекат улаза „Источна капија“, 1059.G.13.AG. - Уређење терена централна зона, 1059.G.10.SU. - Главни пројекат Павиљона „Књаза Милоша“
		<p>Потребна средства: 243.037.743,30 Временски оквир: 2013-2022.година. Носиоци: ЈКП „Зеленило Аранђеловац“, ЈП за планирање и изградњу, најповољнији извођач радова.</p>
	ИНДИКАТОРИ	Оживљавање просторног концепта заштићеног подручја, очување концепције Парка, пријатнији боравак посетилаца, естетско функционални доживљај.

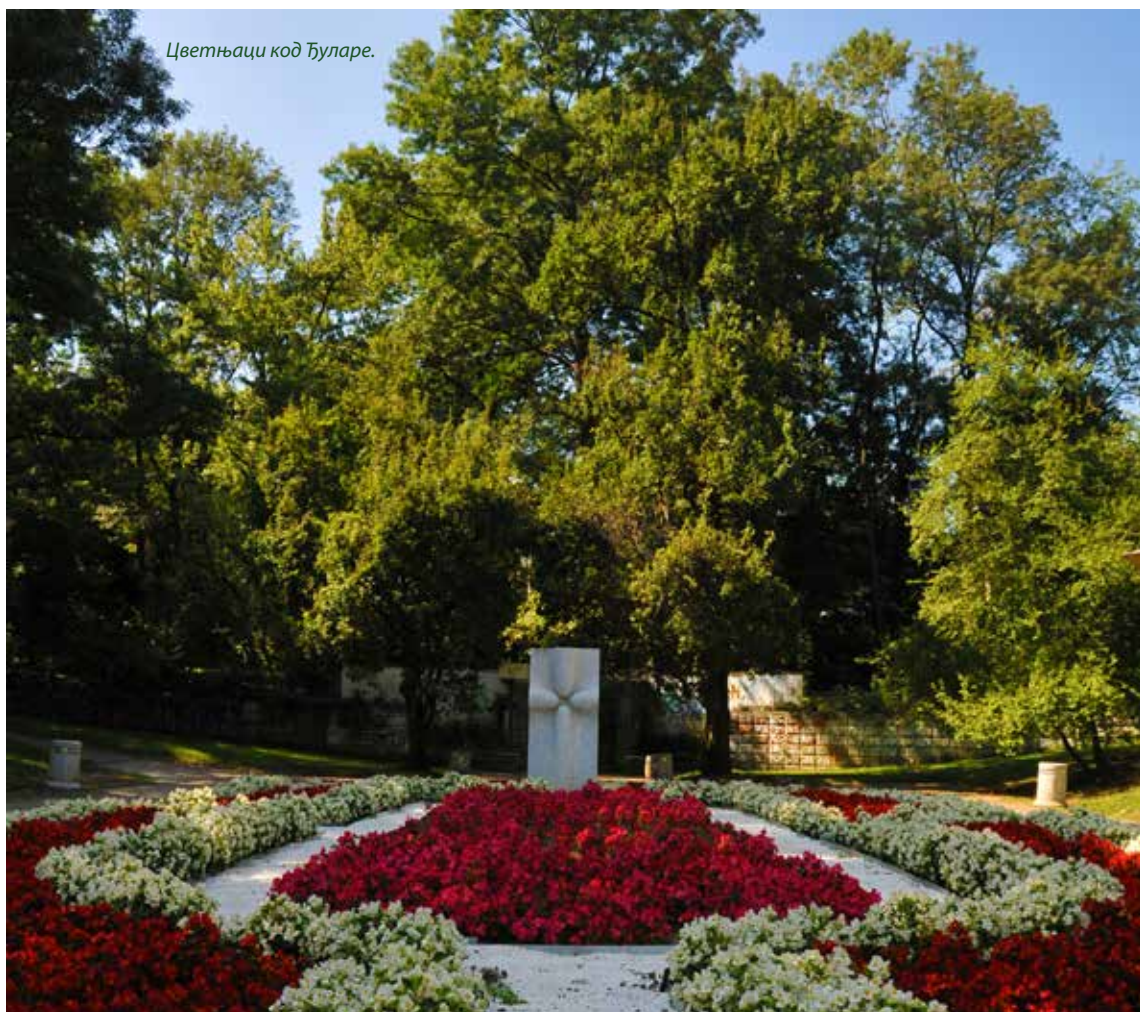
Цветњаци у шеталишту.

I	ЦИЉ	Очување и унапређење свих парковских садржаја и функција уз задржавање постојеће концепције парка
	МЕРЕ	Уштеда енергије-енергетска ефикасност
	АКТИВНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> - Реализација радова по пројекту, „Главни машински пројекат грејања и гасификација објекта за точење воде „Талпара“-бр.440 од 18.03.2011. год.“
		<p>Потребна средства: 417.815,00 Временски оквир: 2013-2022.година. Носиоци: ЈКП „Зеленило Аранђеловац“ и најповољнији извођач радова.</p>
	ИНДИКАТОРИ	Реконструкција и ревитализација “ Парка Буковичке Бање” уз поштовање принципа енергетске ефикасности, уштеда енергије, безбедан и удобан боравак у објекту.

II	ЦИЉ	Праћење и унапређење стања природних и створених вредности, (прилагођавање управљачких активности у циљу спречавања штетног утицаја).
	МЕРЕ	Праћење стања дендрофонда кроз ревизију „Главног пројекта заштите, реконструкције и ревитализације“-Снимање и валоризација вегетације, (1059.G.12.OZ.).
	АКТИВНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> - Израда ревизионог Елабората са ентомолошким и фитопатолошким променама насталим на постојећем дендрофунду. - Редовно годишње праћење стања целокупне вегетације табеларно, (Мануал вегетације). - Планирање активности на основу уочених промена - Израда Елабората, програма, истраживања насеља зглавкара, земљишта, на површини Споменика природе, а у циљу стварања интегралног приступа заштите и управљања путем контроле штетних организама. - Израда годишњег програма управљања
		<p>Потребна средства: 3.500.000,00 Временски оквир: 2013-2022.година. Носиоци: ЈКП „Зеленило Аранђеловац“ у сарадњи са стручним научним установа.</p>
	ИНДИКАТОРИ	Уређена и одржавана парковска површина, очувани посебно вредни примерци дендроматеријала, висок степен безбедности приликом боравка на парковској површини, биолошка контрола штеточина у складу са еколошким принципима.

I	ЦИЉ	Очување и унапређење свих парковских садржаја и функција уз задржавање постојеће концепције парка
	МЕРЕ	Реконструкција и ревитализација садржаја зеленила кроз реализацију пројекта обнове Парка
	АКТИВНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> - Израда Главног пројекта реконструкције и ревитализације озелењавања „Парка Буковичке Бање“ у Аранђеловцу,(пројекат задржава постојећу концепцију уређења, а ново решење предвиђа уношење само елемената и материјала, који ће освежити, употпунити, флористички обогатити или визуелно унапредити површину Споменика природе). - Реализација радова по израђеном пројекту
		<p>Потребна средства: 30.000.000,00 Временски оквир: 2013-2022.година. Носиоци: ЈКП „Зеленило Аранђеловац“ и најповољнији произвођач.</p>
	ИНДИКАТОРИ	Реконструисан и ревитализован „Парк Буковичке Бање“ очуваног концепта и са обновљеним дендро фондом, туристички најатрактивнији део града са високим степеном безбедности.
II	ЦИЉ	Очување, унапређење и заштита квалитета животне средине
	МЕРЕ	Мониторинг квалитета животне средине на простору Споменика природе „Парк Буковичке Бање“
	АКТИВНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> - Праћење квалитета животне средине у ширем окружењу Споменика природе „Парк Буковичке Бање“ - Израда Елабората мониторинга квалитета животне средине на територији „Парка Буковичке Бање“ са увођењем мерења параметара квалитета животне средине, (праћење квалитета ваздуха, воде на фонтани и рибањацима, квалитета површинских вода,...). - Реализација радова из Елабората - Увођење индикатора загађености животне средине на територији „Парка Буковичке Бање“ - Израда и релизација плана управљања отпадом
		<p>Потребна средства: 1.000.000,00 x 10.година. Временски оквир: 2013-2022.година. Носиоци: ЈКП „Зеленило Аранђеловац“, научне институције</p>
	ИНДИКАТОРИ	Уведен редован мониторинг квалитета животне средине на локалитету Споменика природе

Цветњаци код Буларе.

Цветњаци код Буларе.

6.3. Циљеви, мере и активности на промоцији вредности заштићеног подручја

I	ЦИЉ	Промоција Споменика природе „Парк Буковичке Бање“
	МЕРЕ	Промоција путем медија у школским установама, туристичким организацијама, научним и стручним установама
	АКТИВНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> - Израда географског информативног система, ГИС-а, значајног инструмента управљања и промоције. - Израда Правилника о начину промоције Споменика природе „Парк Буковичке Бање“ - Појављивање у медијима, (новине, телевизија, радио, ...) - Израда интернет презентације - Израда проспеката, брошура, плаката и различитих карти за посетиоце - Сарадња са туристичким организацијама градова - Учешће на манифестацијама, (Сајам хортикултуре у Крагујевцу, изложбе цвећа, културолошким манифестацијама, (Смотра уметности „Мермер и звуци“,...) <p>Потребна средства: 1.800.000,00 x 10.година. Временски оквир: 2013-2022.година. Носиоци: ЈКП „Зеленило Аранђеловац“, медијске куће</p>
	ИНДИКАТОРИ	Посебно одредиште у туристичкој понуди уз постојање центра едукативног типа, (флоре и фауне) и препознатљивих културних дешавања.

II	ЦИЉ	Укључивање у туристичку понуду Региона
	МЕРЕ	Сигуран и пријатан боравак на површини Споменика природе „Парк Буковичке Бање“, путем примене Правилника о унутрашњем реду и чуварској служби
	АКТИВНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> - Анализа стања и активности чуварске службе - Израда Правилника о унутрашњем реду - Пружање информација посетиоцима - Обезбеђивање сигурности посетилаца током боравка у Парку - Мониторинг утицаја посетилаца на Парк и њихово анкетирање - Постављање контролно-информативног пункта - Израда и постављање нових табли и путоказа, (информативно едукативних)
		<p>Потребна средства: 2.500.000,00 x 10.година. Временски оквир: 2013-2022.година. Носиоци: ЈКП „Зеленило Аранђеловац“, надлежно министарство</p>
	ИНДИКАТОРИ	Сигуран боравак на површини Парка, едукација великог броја људи, непосредно, неометано и јасно кретање по Споменику природе „Парк Буковичке Бање“.

III	ЦИЉ	Место окупљања посетилаца у што већем броју
	МЕРЕ	Израда и промоција програма туристичке понуде
	АКТИВНОСТИ	<ul style="list-style-type: none"> - Израда програма туристичке понуде, (едукација различитих циљних група). - Организовање радионица за децу предшколског и школског узраста - Учешће у различитим манифестацијама - Израда Правилника о начину учешћа и организовања манифестација промотивног карактера - Промоција туристичке понуде путем медија
		<p>Потребна средства:1.500.000,00 x 10.година. Временски оквир: 2013-2022.година. Носиоци: ЈКП „Зеленило Аранђеловац“, надлежно министарство, медијске куће, (телевизија, радио, интернет, новинске агенције,...).</p>
	ИНДИКАТОРИ	Број посетилаца је увећан, а слика о Споменику природе јасна и разумљива за велики број људи.

Cedrus atlantica.

7. Приоритетни задаци научно-истраживачког и образовног рада

Темељне вредности Споменика природе „Парк Буковичке Бање“ су репрезентативност, старост, разноврсност, реткост, па би приоритетни задаци научно-истраживачког и образовног рада били:

- Неопходно ажурирање података о дендрофлори парка
- Перманентни мониторинг заштићеног простора парка, као и евентуалних угрожавајућих фактора, (параметри биоеколошке основе).
- Дефинисати методе и начине спровођења мониторинга биодиверзитета.
- Истражити утицај урбане средине на биодиверзитет подручја.
- Едукација локалног становништва из области заштите природних и створених вредности.
- Подизање нивоа свести локалне заједнице у циљу очувања аутентичности и биодиверзитета „Парка Буковичке Бање“.
- Едукација свих корисника Споменика природе у области спровођења прописаних режима заштите.
- Израда Правилника и Елабората као подршка научним истраживањима.
- Унутар простора заштићеног подручја поставити информативне табле (одговарајућег дизајна, ликовно прилагођене простору и намени), са приказом историјског настанка, културно историјског значаја, а у циљу обавештења и презентације заштићеног природног добра и едукације посетилаца.
- Посебно поставити информативно-едукативне табле за презентацију вредних примерака дендрофлоре. Табле треба да садрже: латинске и народне називе детерминисаних аутохтоних и алохтоних врста изузетних примерака дрвећа и њихове битне карактеристике, занимљивости везане за поједине врсте и др.
- Засновати и јачати сарадњу са образовним и научним установама, уз примену закона и других прописа којима је уређено обављање наведених делатности. Кључни субјекти те сарадње су: основне, средње и Високо струковне школе, факултети, институти, надлежни Заводи, ...

Ружићници код Аркада.

8. Сарадња са локалним становништвом и другим корисницима непокретности на подручју Споменика природе

Опредељење Општине и становништва Аранђеловца ка одрживом развоју и потреби очувања и заштите „Парка Буковичке Бање“, одредио је и неопходно одржавање добрих односа са свим субјектима који користе ресурсе или простор Споменика природе; уврштен је и социо- економски аспект различитих интересних група везаних за Парк, које су приказане у следећој анализи.

Редни број	Заинтересована страна	Анализа
1	Локална самоуправа	<p>Општина Аранђеловац посматра простор Парка Буковичке бање као један од највреднијих и најзначајнијих простора са аспекта настанка насеља, културно-историјског али и еколошког значаја. Простор који има утврђену бањско лечилишну и културно историјску димензију битан је и са аспекта пејзажно архитектонских вредности и оптимализације еколошких фактора и унапређења услова живота на простору општине као јединственом екосистему (побољшање микроклиматских услова, ублажавање сунчеве радијације, повећање влажности ваздуха, заштита од ветра, заштита земљишта од ерозије, извор чистог ваздуха, проток ваздушних струјања, очување разноврсности станишта и врста и слично). У складу са истакнутим вредностима, Парк је кроз планска и стратешка документа јасно издвојен и заштићен као јединствена и недељива целина.</p> <p>Сагледавајући функције које Парк има, локална самоуправа треба да подржава акције које имају за циљ развијање свести грађана о вредностима овог подручја и опште еколошке културе. Сам простор превазилази значај за локалну заједницу већ је препознат /уважен на регионалном нивоу, тако да је аранђеловачка бања и Парк на простору Шумадије и Поморавља једина бања која има статус туристичког места.</p>
2	Становништво Аранђеловца	<p>Становници Аранђеловца имају завидан ниво еколошке свести како о еколошким, здравственим, тако и естетским вредностима и значају Парка. Евентуалне промене простора биле би прихваћене уколико је у питању побољшање елемената парковске структуре, као што је унапређење инфраструктуре, објеката и визуелног идентитета простора и слично.</p> <p>Простор Парка је за становништво од животне важности у смислу унапређења туристичке посете, будући да велика већина прихода становништва зависи од туристичке понуде и капацитета бање. Сам парк, поред бањских карактеристика представља једну од главних туристичких лепота овог краја. С тога је и значајно признавање простора бање и Парка као заштићеног природног добра од регионалног значаја.</p>

Редни број	Заинтересована страна	Анализа
3	Специјална болница	За рад Специјалне болнице, и за проглашење бањског подручја уопште, неопходна је заштита и очување парковског простора. Све карактеристике парковског простора доприносе успешности рада болнице.
4	Књаз Милош	У циљу унапређења комерцијалног коришћења извора минералне воде пошто је дошло до гашења четири чесме у оквиру Парка, а као заштитни знак компаније „Књаз Милош“, (користе се делови Парка, очекује се пуштање у рад система за снабдевање чесми, као важног дела туристичке понуде.
5	Хотели Шумадија и Старо здање	Смештајни капацитети и очуваност објеката директно утичу на квалитет и естетски доживљај целокупног простора парка. Становништво Аранђеловца је иницијатор за обнову и реконструкцију ових објеката, посебно Старог здања и Бивете који су од нарочитог културног значаја.
6	Привредници	Привредници заинтересовани за Парк пре свега везани су за делатности угоститељства, спорта и рекреације. Заинтересовани субјекти за комерцијалне делатности ове врсте су у складу са основним функцијама простора који треба да служи грађанима за рекреацију, релаксацију, одмор и забаву. Наравно, уступање на коришћење простора у ове сврхе мора бити у складу са капацитетима Парка и по свим потребним стандардима који ће спречити његово нарушавање и загађење.
7	Смотра „Мермер и звуци“	Смотра „Мермер и звуци“ је Организација која се бави организовањем културних манифестација на простору Парка и води рачуна о скулптурама које су настале кроз симпозијум Бели венчац. Активности су везане за простор изграђене „Сцене“ Парка поред точилишта - прве пунионице минералне воде „Бивета“. Самим тим доприносе промовисању значаја и вредности парковског простора, посебно са аспекта културолошких садржаја који су у симбиози са природом.
8	ЈКП „Зеленило Аранђеловац“	Јавно комунално предузеће дуги низ година одржава и унапређује простор Парка, уважавајући све наведене значајне аспекте. Активности које се спроводе су на основу утврђених пројеката намењених реконструкцији и унапређењу Парка.
9	Посетиоци	Посећеност Парка директно зависи од његове очуваности, садржаја и атрактивне понуде. Самим тим, тренутни и потенцијални посетиоци су заинтересовани и за заштиту простора чиме се обезбеђује очување његове аутентичности, лепоте и атрактивности.

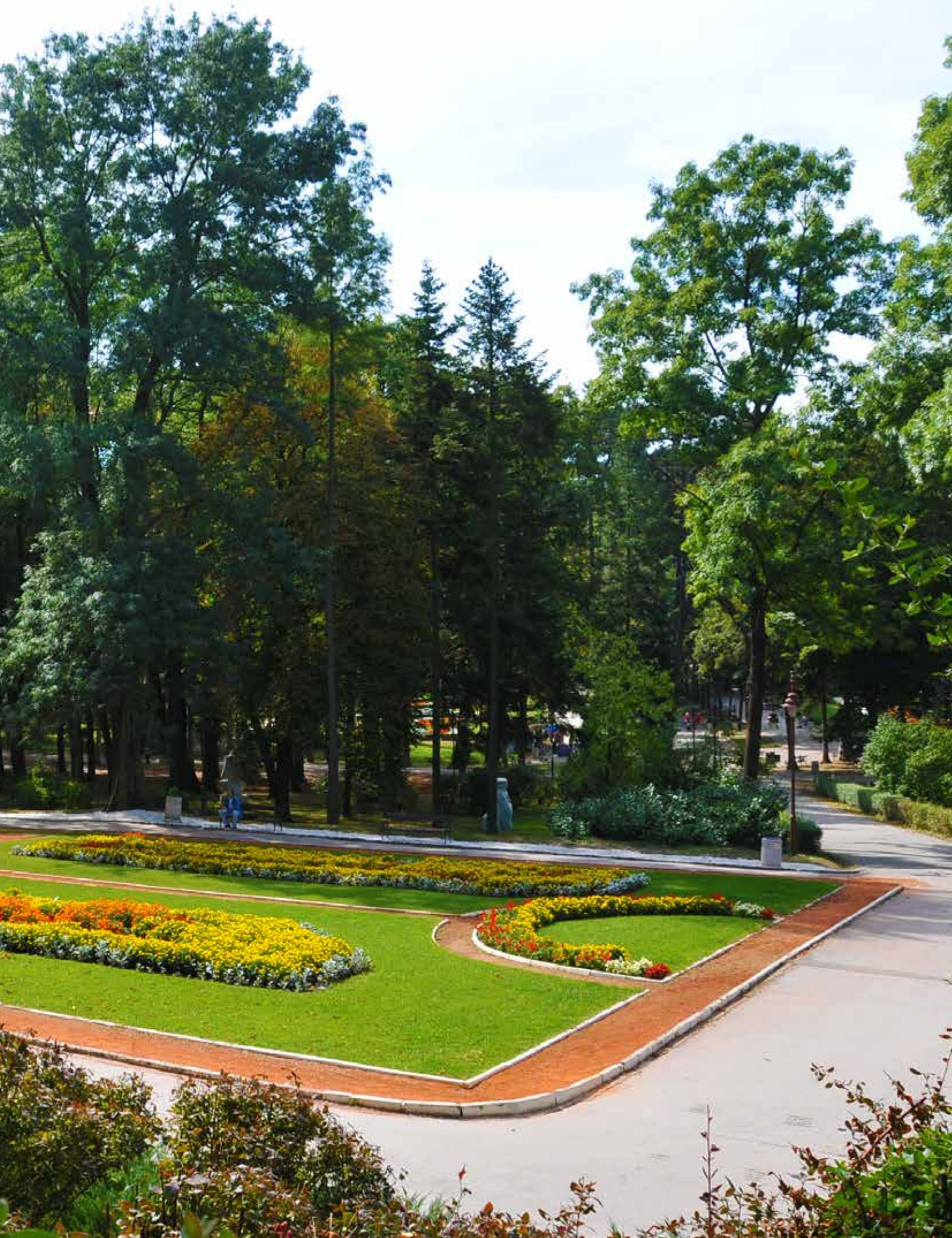
У циљу унапређења заштићеног подручја планира се сарадња са свим заинтересованим и надлежним субјектима:

- Надлежно Министарство
- Програмска сарадња са стручним установама, (Завод за заштиту споменика културе, Завод за заштиту природе Србије).
- Програмска сарадња са другим Управљачима заштићених добара у Србији.
- Програмска сарадња са невладиним организацијама, еколошким савезима,...

Годишњим „Програмом Управљања“, Споменика природе „Парк Буковичке Бање“, биће планирани облици сарадње са локалном самоуправом, становништвом, корисницима и власницима, (Влада Републике Србије).

Хотел Старо Здање.

9. Финансијска средства и друге материјалне предпоставке за извршавање поверених послова у управљању и начин њиховог обезбеђивања

Сходно члану 69. Закона о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10 и 91/10-исправка), финансијска средства за заштићена подручја од националног интереса, односно за реализацију њихових планова и програма управљања обезбеђују се из буџета Републике Србије, накнада за коришћење заштићеног подручја, прихода остварених у обављању делатности и управљања заштићеним подручјем, средстава обезбеђених за реализацију програма, планова и пројеката у области заштите природе, донација, поклона и помоћи и других извора у складу са законом. Истим чланом тог закона утврђено је да се средства буџета првенствено користе за финансирање радова и других трошкова на:

1) чувању, одржавању и презентацији заштићених подручја, (успостављање, опремање и обука чуварских служби, обележавање, одржавање унутрашњег реда, медијско и друго јавно приказивање вредности, санација деградираних површина, управљање отпадом, развој информационог система и друго);

2) управљању посетиоцима (изградња улазних станица, едукативних и визиторских центара, штампање материјала намењених посетиоцима и друго);

3) регулисању имовинско-правних односа (откуп или замена земљишта, накнада власницима и корисницима непокретности за ускраћивање и ограничавање права коришћења, нанету штету или друге трошкове које имају у вези заштите);

4) праћењу и унапређењу стања заштићених подручја (мониторинг, реинтродукција, рекултивација и друго);

5) уређењу простора и одрживом коришћењу природних ресурса (програми, планови и пројекти развоја екотуризма, органске пољопривреде и друго).

Програмом управљања СП „Парк Буковичке Бање“ за 2013. годину, на који је у складу са законом прибављена сагласност Министарства природних ресурса, рударства и просторног планирања, (бр.353-02-45/2013-02), Ј.К.П. „Зеленило Аранђеловац“ као овлашћени управљач, планирало је финансијска средства за реализацију управљачких активности у укупном износу 92,5 милиона динара. У структури прихода, главни део средстава у износу 40 милиона динара или 43% планиран је из буџета и других извора општине Аранђеловац, 29,5 милиона или 32% је планирано из буџета Републике Србије, сопствени приходи управљача треба да учествују са 19 милиона динара или 21%, а остала средства износе 4 милиона динара или 4%.

Део буџетских средстава обезбеђује се из субвенција за заштићена природна добра од националног интереса које се сваке године утврђују Законом о буџету Републике Србије и додељују управљачима заштићених подручја од националног интереса на основу посебне уредбе Владе. Уредбом о распореду и коришћењу средстава за субвенционисање заштићених природних добара од националног интереса у 2013. години („Службени гласник РС“, број 25/13), утврђен је распоред и начин и поступак доделе средстава субвенција које су у укупном износу од 150 милиона динара утврђене Законом о буџету Републике Србије за 2013. годину у разделу 28 Министарства природних ресурса, рударства и просторног планирања (у даљем тексту: министарство), функција 560, економска класификација

Специјална болница ноћу.

451. Право на коришћење ових средстава имају сви управљачи заштићених подручја од националног интереса, односно национални паркови и заштићена подручја проглашена уредбом Владе, а међу њима и Ј.К.П. „Зеленило Аранђеловац“. Управљачи подносе захтев за доделу субвенција министарству природних ресурса, рударства и просторног планирања и са тим министарством закључују уговор о висини и начину коришћења односно намени тих средстава. Према програму управљања СП „Парк Буковичке Бање“ за 2013. годину, планирани приход из средстава субвенција је 8.550.000 динара. Политика расподеле средстава субвенција, у оквиру укупних средстава утврђених Законом о буџету, подразумева да управљач заштићеног подручја у једној години може добити већа средства а у другој мања, у зависности од значаја и приоритета субвенционисаних радова и активности, тако да та средства не морају имати континуирани раст у десетогодишњем периоду. То значи да се лимити утврђени Фискалном стратегијом на разделу министарства природних ресурса, рударства и просторног планирања, у оквиру кога су и средства субвенција, не морају нужно односити на појединачне кориснике субвенција, већ та средства појединим управљачима у некој години могу бити значајно умањена а другим повећана, уколико се ради о завршетку започетих или започињању нових пројеката који су од општег интереса.

Од осталих средстава буџета Републике Србије, Ј.К.П. „Зеленило Аранђеловац“ је у 2013. години планирало приход од субвенција и донација намењених развоју и промоцији туризма, преко Министарства финансија и привреде, у износу 11.000.000 динара, и ради обезбеђења тих средстава управљач је поднео потребну документацију по јавном конкурс, као и приход преко Министарства енергетике, развоја и заштите животне средине из средстава намењених за покривање раније преузетих обавеза Фонда за заштиту животне средине, који је у међувремену угашен, и то у износу 10.000.000 динара.

Сагласно планираним активностима и задацима, који су као законска обавеза и стручна потреба постављени Планом управљања Споменика природе „Парк Буковичке Бање“ за период 2013 - 2022. године, имајући у виду величину и режим заштите у том заштићеном подручју и планиране веома разноврсне радове и улагања на уређењу, промоцији и презентацији, односно развоју свих функција овог парка, процењује се да су за реализацију плана управљања годишње потребна финансијска средства у износу око 126.000.000,00 динара, доносно укупно у десетогодишњем периоду 1.260.000.000,00 динара. Планирано учешће средстава буџета Републике Србије, с обзиром на реалност економске ситуације и оскудице државних средстава, је 10%, односно око 126.000.000,00 милиона динара за цео десетогодишњи период, при чему највећи део тих средстава, у износу од седамдесет милиона динара, 70.000.000,00 динара, треба да се обезбеди из субвенција за заштићена подручја, а остатак у оквирном износу 56.000.000,00 динара, преко других министарстава, пре свега министарства надлежног за послове туризма.

Годишње учешће средстава буџета у укупним средствима за финансирање плана управљања, како је већ речено на примеру субвенција за заштићена подручја од националног интереса, неће имати карактеристике континуираног раста и кретаће се у распону од 5 до 20 милиона динара. Свакако, ближе и прецизније финансијско планирање у временском оквиру од десет година је неизвесно, поготово што је одређена неизвесност присутна и у планирању годишњег програма управљања. Другим речима, није сигурно да ће се за реализацију Програма управљања СП „Парк Буковичке Бање“ у 2013. години обезбедити средства из сва три планирана буџетска извора (министарства надлежна за природне ресурсе, туризам и животну средину), а посебно не у потребном и траженом обиму. Ослањајући се на материјалне претпоставке у ширем смислу управљач ЈКП „Зеленило Аранђеловац“ ће бити у могућности да активно ради на реализацији десетогодишњег Плана управљања, што подразумева:

- кадровска опремљеност, (израда документације, уређивање и одржавање, презентација, популаризација, организација, кординација и општи послови);
- опремљеност неопходним средствима и опремом, (механизација, алати,...);
- постојећа чуварска служба која ће положити стручни испит, бити униформисана и опремљена неопходним средствима;
- географски информативни систем, ГИС, значајан инструмент управљања и промоције;
- објекат за функционисање свих сектора.

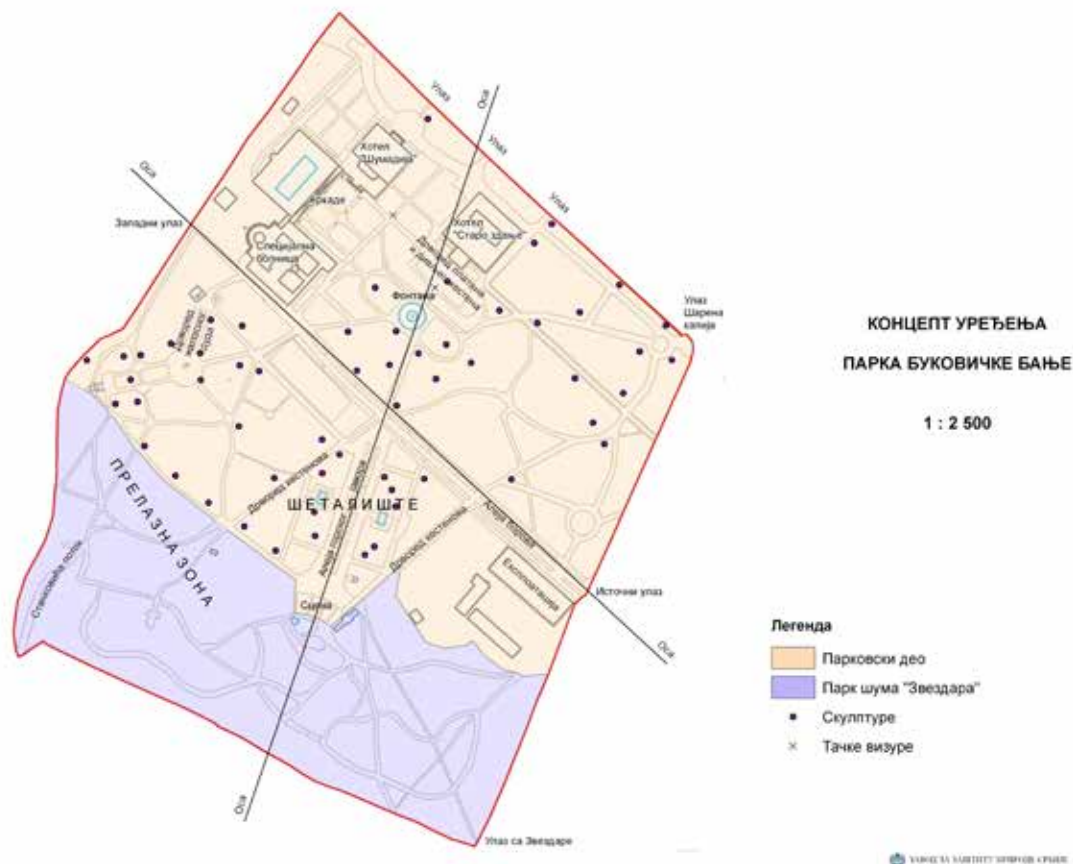
10. Студијско-истраживачка, програмска, планска и пројектна документација, потребна за спровођење планских активности

Неопходно за спровођење активности:

- План детаљне регулације Споменика природе „Парк Буковичке Бање“
- Елаборати са мерама санације:
 - здравственог стања
 - сисара и птица
 - ентомолошких и фитопатолошких карактеристика
 - насеља зглавкара
 - мониторинга животне средине
 - мере неге на површини Споменика природе
- Правилник о унутрашњем реду и чуварској служби Споменика природе „Парк Буковичке Бање“
- Правилник о начину промоције Споменика природе „Парк Буковичке Бање“
- Правилник о начину учешћа и организовања манифестација промотивног карактера
- Правилник о начину посматрања и праћења птица и сисара у заштићеном подручју.
- Програм туристичке понуде
- Плана заштите од пожара у складу са Законом о заштити од пожара и Законом о ванредним ситуацијама
- Главни пројекти Института „Кирило Савић“:
 - » Главни пројекат стаза и парковског мобилијара, 1059.G.19.SU.
 - » Уређење терена зоне извора „Талпара“ и „Ђулара“, 1059.G.08.SU.
 - » Главни пројекат објекат на Звездари, 1059.G.05.GP.
 - » Уређење терена зоне Улице „Илије Гарашанина“, хотела „Старог Здања“ и „Шумадије“
 - » Главни пројекат објекта за одржавање парка, 1059.G.03.SU.
 - » Главни пројекат водовода и канализације објекта за одржавање парка, 1059.G.15.VK.
 - » Главни машински пројекат термотехничких инсталација објекта за одржавање парка, 1059.G.15.MP
 - » Уређење терена 1059.G.03.SU.
 - » Главни архитектонско-грађевински пројекат „Западна капија“, 1059.G.17.AG.
 - » Главни пројекат улаза „Источна капија“, 1059.G.13.AG.
 - » Уређење терена централна зона, 1059.G.10.SU.
 - » Главни пројекат Павиљона „Књаза Милоша“
- Пројекти:
 - Главни пројекат реконструкције благоминерализоване, (обичне воде), и минералне воде
 - Главни пројекат електроормара и новог трафоа, за развод струје на парковској површини, довољног капацитета за постојеће и будуће планирано стање површине Споменика природе.
 - Главни пројекат мерне гасне јединице, (предвидети развод за све објекте на површини парка).
 - Главни пројекат реконструкције и ревитализације „Водене алеје“ на површини Споменика

природе „Парка Буковичке Бање“ са грађевинско-занатлијским и инсталатерским радовима(предвидети развод за све објекте на површини Парка).

- Главни машински пројекат грејања и гасификација објекта за точење воде „Талпара“-бр.440 од 18.03.2011.год.
- Главни пројекат реконструкције и ревитализације озелењавања „Парка Буковичке Бање“ у Аранђеловцу,(пројекат задржава постојећу концепцију уређења, а ново решење предвиђа уношење само елемената и материјала, који ће освежити, употпунити, флористички обогатити или визуелно унапредити површину Споменика природе).
- Закон о заштити природе („Службени гласник РС“, бр. 36/09, 88/10 и 91/10 исправка)
- Законом о заштити животне средине, („Службени гласник РС“, бр. 135/04).
- Уредба о проглашењу Споменика природе „Парк Буковичке бање“
- Правилник о начину обележавања заштићених природних добара, („Службени гласник РС“, бр.30//92, 24/94, 17/96).
- Акт о унутрашњем реду и чуварској служби
- Информациони систем-ГИС
- Акт о накнади за коришћење заштићеног подручја
- Правилник о начину оглашавања и обележавања на површини „ Парка Буковичке Бање“ и условима за његово коришћење.

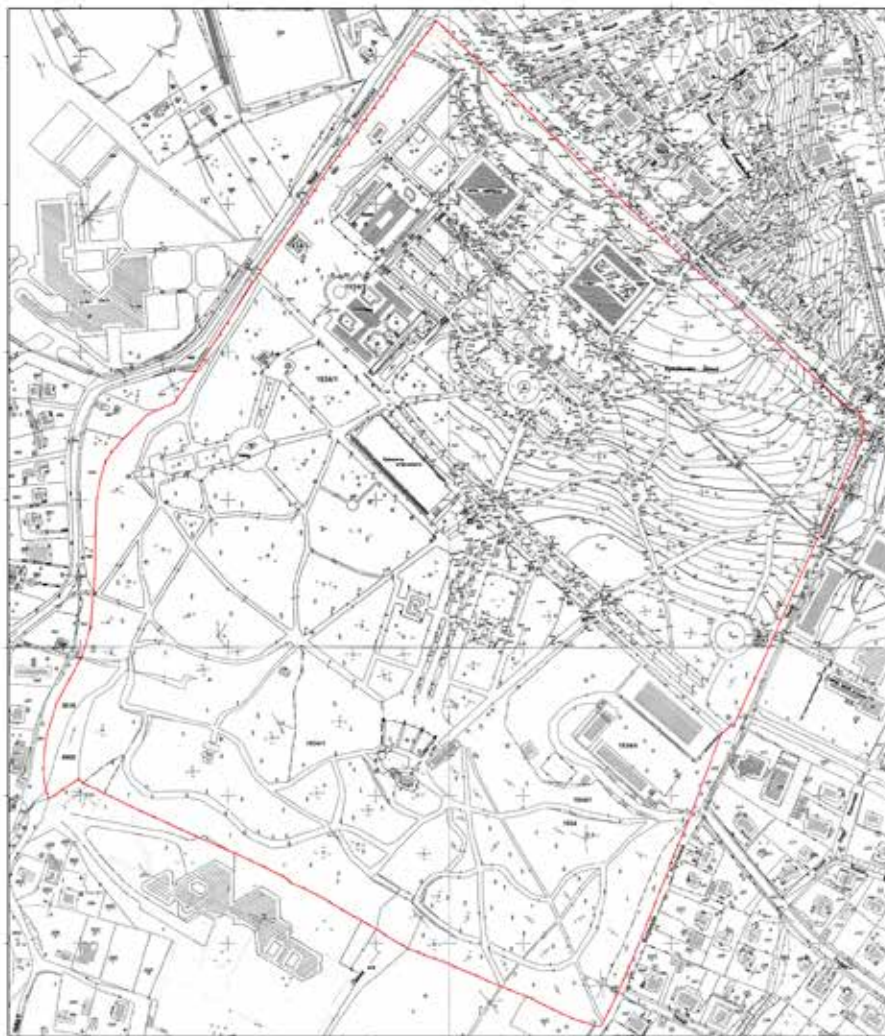

Пут ка Сцени.

11. Карте Споменика природе „Парк Буковичке Бање“

СИТУАЦИОНИ КАТАСТАРСКИ ПЛАН
СА ГРАНИЦОМ ЗАШТИЋЕНОГ ПРИРОДНОГ ДОБРА
СПОМЕНИК ПРИРОДЕ „ПАРК БУКОВИЧКЕ БАЊЕ“

1 : 1 000

Легенда

— Граница заштићеног природног добра - II (зелене) категорије

К.П. 1934, 1934/1, 1934/2, 1934/3, 1934/4, 3105, 4369 К.О. Арчићеваци,

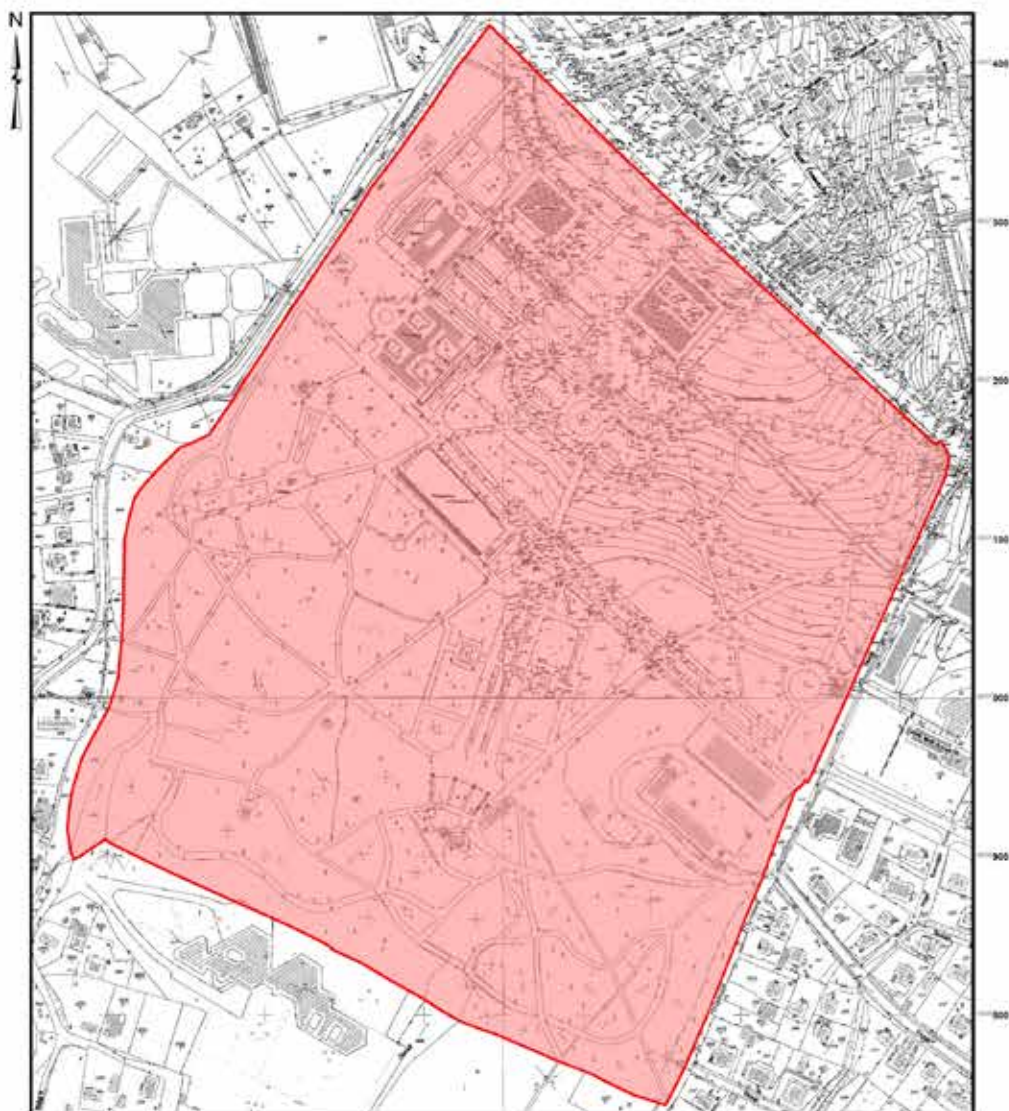
Ушња површина: 211а 67а 48м²

© Катастар Србије - Београд, 2014. Београд, 2014.

Споменик природе „Парк Буковичке Бање“

Граница Споменика природе „Парк Буковичке Бање“

**СПОМЕНИК ПРИРОДЕ
"ПАРК БУКОВИЧКЕ БАЊЕ"**

1 : 2 500

Легенда

- Граница заштићеног природног добра - II (друга) категорија
- Режим заштите трећег (III) степена

ГЕОЛОШКА КАРТА ШИРЕ ОКОЛИНЕ АРАНЂЕЛОВЦА

(ОГК Крагујевац L 34-138, 1979)

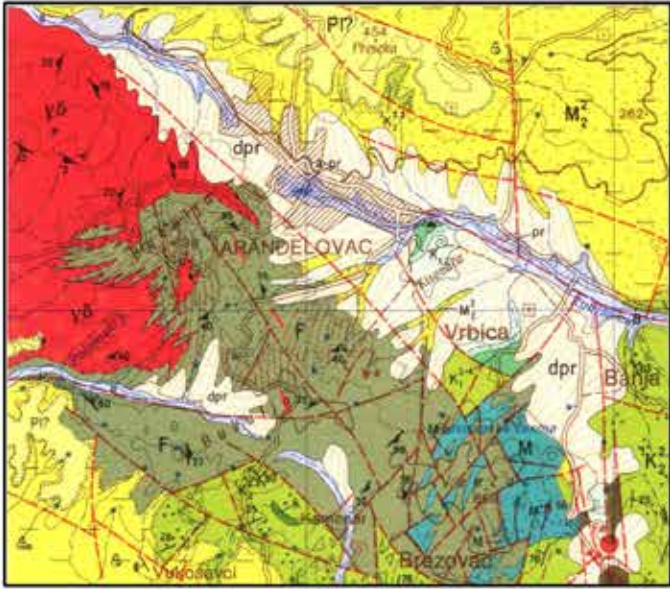
1 : 100 000

ЛЕГЕНДА КАРТИРАНИХ ЈЕДИНИЦА

- Шпачки
- Песчани наслаји
- Шпачки палеоген
- Кречњаци, меленги и остаци
- Мелане наслаји
- Алувијски наслаји
- Шпачки палеоген, меленги и остаци
- Шпачки палеоген
- Шпачки меленги и остаци
- Шпачки меленги и остаци
- Шпачки меленги и остаци

ЛЕГЕНДА СТАДАРДНИХ ОЗНАКА

- Граница градова, селишта до 20 000, и граница са административним границама општина
- Граница насељених места до 2000, селишта и административне границе
- Граница II категорије насељених места до 5000 и граница II категорије насеља
- Граница III категорије насељених места до 2000 и граница III категорије насеља
- Граница IV категорије насељених места до 500 и граница IV категорије насеља
- Граница II категорије насељених места до 5000 и граница II категорије насеља
- Граница III категорије насељених места до 2000 и граница III категорије насеља
- Граница IV категорије насељених места до 500 и граница IV категорије насеља
- Граница I категорије насељених места до 20000 и граница I категорије насеља
- Граница II категорије насељених места до 5000 и граница II категорије насеља
- Граница III категорије насељених места до 2000 и граница III категорије насеља
- Граница IV категорије насељених места до 500 и граница IV категорије насеља
- Граница I категорије насељених места до 20000 и граница I категорије насеља
- Граница II категорије насељених места до 5000 и граница II категорије насеља
- Граница III категорије насељених места до 2000 и граница III категорије насеља
- Граница IV категорије насељених места до 500 и граница IV категорије насеља
- Граница I категорије насељених места до 20000 и граница I категорије насеља
- Граница II категорије насељених места до 5000 и граница II категорије насеља
- Граница III категорије насељених места до 2000 и граница III категорије насеља
- Граница IV категорије насељених места до 500 и граница IV категорије насеља

ХИДРОГЕОЛОШКА КАРТА ШИРЕ ОКОЛИНЕ АРАНЂЕЛОВЦА

(ОГК Крагујевац L 34-138, 1979)

1 : 100 000

ЛЕГЕНДА

- Водосносак I групе II класе
- Водосносак II групе II класе
- Водосносак IV групе I класе
- Водосносак IV групе II класе
- Условно "безводни" терен
- Извор
- Генерални правац кретања подземних вода

